

АГЕНЦІЯ РЕЛІГІЙНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

№ 10 (359)

Інформаційний бюлетень

Звіт Радіо «Воскресіння»

31 жовтня 2005 р.

16 жовтня — День Папи Івана Павла II

**Агенція
Релігійної
Інформації**

**Видавець: Підприємство
«Агенція Релігійної інформації»
Фонду сприяння Свободі Слова
(м. Львів)**

Головний редактор
Богдан Дубінський
Голова ради Фонду
Мирослав Павлюк

Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого
засобу масової інформації
Серія КВ №8306 від 12.01.2004 р.

Свідоцтво про державну реєстрацію
інформаційного агентства
як суб'єкта інформаційної діяльності
Серія КВ №37 від 11.10.2000 р.

Над випуском працювали:

Літературний редактор
і перекладач

Зоряна Курдина

Фотокореспондент

Андрій Копак

Верстка

Сергій Плахотнік

Відповідальний секретар

Лідія Пуза

Адміністратор видруку

і розповсюдження

Василь Павлюк

Адреса:

79016, м. Львів,

вул. Озаркевича, 4.

Тел.: (0322) 72-27-02,

74-23-03, 74-20-85

Факс: (0322) 297-08-75

e-mail: ari@rr.lviv.ua

Кореспондентський пункт

у м. Києві:

Тел./факс (044) 464-93-96

www.rr.lviv.ua

На обкладинці:

стор. 24 — вітраж «Богородиця»

(кінець XIX ст.),

кафедральний собор, м. Дрогобич

(див. стор.12-15)

НОВИНИ З ВАТИКАНУ

Святіший Отець сподівається, що Україна стане повноправним членом європейського співтовариства

На фото:

*Під час аудієнції у Ватикані
Володимир Литвин
як представник Української держави
подарував Святішому Отцю
його портрет з буриштину,
виконаний українськими вірними*

Папа Римський Бенедикт XVI висловив надію на те, що Україна незбаром стане повноправним членом європейського співтовариства.

Як повідомив журналістам пресекретар голови Верховної Ради України Ігор Сторожук, про це Папа Бе-

недикт XVI сказав 23 жовтня під час зустрічі з українським спікером Володимиром Литвином, який перебував з дводенною робочою поїздкою в Італії.

Під час бесіди Святіший Отець і голова Верховної Ради обговорили релігійну і міжконфесійну ситуацію на Україні. В. Литвин зазначив, що на законодавчому рівні на Україні забезпечені рівні права для представників різних конфесій.

Під час візиту до Римської Апостольської Столиці В. Литвин взяв участь в урочистому папському богослужінні в присутності членів священної колегії з нагоди канонізації римо-католицького архієпископа Юзефа Більчевського (1860-1923) і отця Зигмунта Гораздовського (1845-1920), беатифікованих Папою Римським Іваном Павлом II у Львові в червні 2001 року.

Фото: www.rada.gov.ua

Папа Бенедикт XVI підтримав українських греко-католиків у питанні перенесення кафедри зі Львова до Києва

Про це йдеться в офіційному листі Папи Римського, надісланому на ім'я глави УПЦ МП митрополита Володимира (Сабодана).

«Рішення УГКЦ мотивувалося бажанням більш ефективно виконувати душпастирське служіння серед її членів. Попередній Папа Іван Павло II дав свою згоду на це рішення», — йдеться в листі держсекретаря Ватикану Анджело Содано. Ці слова навело у своєму повідомленні інформаційне агентство «Інтефакс».

За словами кардинала Содано, Папа Бенедикт XVI уповноважив його дати відповідь на офіційну заяву архієреїв РПЦ про неприпустимість пере-

несення греко-католиками своєї кафедри зі Львова до Києва. На думку Ватикану, таке рішення не виходить за рамки церковних правил, якими керуються всі східні Церкви, в тому числі і Російська православна.

Від імені Папи Бенедикта XVI кардинал Анджело Содано висловив надію на продовження діалогу між католиками і православними.

«Папа попросив мене запевнити Вас у тому, що його почуття поваги і братерства залишаються незмінними, і він молить Господа про дар мудрості для наших Церков у справі продовження шляху нашого діалогу і взаємної поваги», — йдеться в листі.

ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС

бюлетеня

33879

Агенція Релігійної Інформації

**Шановні
читачі !!!**

Періодичність виходу бюлетеня
у 2005 році — один раз на місяць.
Зайдіть на пошту і підтримайте
церковну пресу!

Якщо Ви
вважаєте,
що зміст
нашого
видання
буде корис-
ним для
Вас,
і бажаєте
регулярно
одержувати
бюлетень
«Агенція
Релігійної
Інформації»
поштою
кожного
місяця,
звертайтеся
у Ваше
поштове
відділення.

Вартість передплати:
1 місяць — 1 грн. 80 коп.
у 2005 р.

Ф.СП-1

Додаток
до пункту 14 Інструкції з приймання
перешланих і обробки перешланої
документації

Державний комітет зв'язку та інформації України
Українське державне підприємство поштового зв'язку «Укрпошта»

АБОНЕМЕНТ На газету
журнал (індекс видання)

Бюлетень "Агенція
Релігійної Інформації" кількість
комплектів

На 2005 рік по місяцях:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Кому _____
(адреса, поштової адреси)

Куди _____
(орган, особа)

ДОСТАВНА КАРТКА ДОРУЧЕННЯ

ПВ місце літер На газету
журнал (індекс видання)

Бюлетень "Агенція Релігійної Інформації"

Вартість	передплати		Кількість	1
	перенадресування		комплектів	

На 2005 рік по місяцях:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

поштовий
індекс _____ місто _____
код вулиці _____ село _____
район _____
вулиця _____
буд. _____ корп. _____ кв. _____ Прізвище, ініціали _____

АГЕНЦІЯ РЕЛІГІЙНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Вартість передплати у 2005 р.:

на 1 місяць - 1 грн. 80 коп.

на 2 місяці - 3 грн. 60 коп.

У бюлетені «Агенція Релігійної Інформації» (АРІ) оперативно друкуються інформаційні повідомлення із життя українських Церков, а саме: УГКЦ, УАПЦ, УПЦ КП, УПЦ МП, християнських Церков національних меншин в Україні, вісті з діаспори, християнські новини з цілого світу.

Бюлетень АРІ також постійно подає повні тексти найважливіших церковних або державних документів, що стосуються Церкви та духовенства.

Якщо Ви вважаєте, що зміст цього видання буде корисним для Вас і бажаєте регулярно отримувати бюлетень «Агенція Релігійної Інформації» поштою на початку кожного місяця, то просимо оформити передплату у Вашому поштовому відділенні.

Передплатний індекс 33879

Інформацією АРІ користуються світські і релігійні видання в цілому світі! Приєднуйтеся і Ви!

Якщо Ви бажаєте отримувати новини АРІ електронною поштою, надішліть на факс (0322) 97-08-75 копію квитанції про поштову передплату бюлетеня.

Не забудьте вказати Вашу електронну адресу!

Дорогі читачі!

Вже понад десять років виходить у світ інформаційно-релігійне видання — бюлетень «Агенція Релігійної Інформації» (АРІ).

Кожен бажаючий на сторінках випуску може дізнатися про нові та резонансні події релігійного життя в Україні та світі. Ми продовжуємо ознайомлювати Вас з новинами міжнародної християнської спільноти.

У своїх матеріалах Агенція Релігійної Інформації користується компетентними джерелами з міжнародним та екуменічним авторитетом, за цими ж джерелами готує коментарі до подій у Церквах та заяв Церковної влади. Інформаційно-аналітичні звіти АРІ Ви можете слухати на хвилях Радіо «Воскресіння».

З повною добіркою інформаційних повідомлень, коментарів та анонсів, підготованих Агенцією Релігійної Інформації Ви зможете ознайомитися на сторінках бюлетеня, якщо відвідаєте Ваше поштове відділення та передплатите наше видання.

До уваги наших дописувачів

Редакція АРІ застерігає за собою право редагувати і скорочувати матеріали, які подаються до друку.

Позиція редакції може не збігатися з думкою, що викладена в опублікованих матеріалах.

Редакція АРІ не зберігає і не повертає кореспонденцію, яка надходить на її адресу.

НОВИНИ УГКЦ

Українська Греко-Католицька Церква на Синоді Єпископів у Ватикані

У Ватикані 23 жовтня завершилася робота Одинадцятій Генеральній Асамблеї Синоду Єпископів, яку очолював Папа Римський Бенедикт XVI. У синодальних засіданнях від Української Греко-Католицької Церкви брали участь Блаженніший Любомир Гузар, Глава УГКЦ, та Преосвященний Владика Софрон Мудрий, Єпископ-емерит Івано-Франківський.

Як повідомлялося раніше, 10 жовтня, під час вільних виступів, Блаженніший Любомир мав промову, у якій запропонував, щоб наступна Генеральна Асамблея Синоду Єпископів була присвячена Східним Церк-

квам. Крім того, Блаженніший Любомир наголосив, що ця ініціатива буде важливою для розвитку католицького внутрішньоцерковного сопричастя.

«Немає сумніву в тому, що Євхаристія є джерелом і вершиною життя та місії Церкви, — сказав Предстоятель УГКЦ. — Проте це є правдивим також і для Східних Церков!» Відтак Глава УГКЦ запитав: «Якщо Літургія є правилом віри, якщо Божественна Літургія, що відправляється Східними Церквами у сопричасті з Римським Престолом та з Православними чи Апостольськими Церквами є ідентичною для обох, якщо є загальне визнання апостольського наступництва епи-

скопів, а отже, і священників, які її відправляють, тоді що ще потрібно для єдності?»

Про потребу переосмислення канону 702 Кодексу Канонів Східних Церков, який забороняє спільне служіння Пресвятої Євхаристії з представниками традиційних некатолицьких Церков, говорив на Генеральній Асамблеї Синоду Єпископів Преосвященний Владика Софрон Мудрий, Єпископ-емерит Івано-Франківський. Владика Софрон був також віце-президентом комісії, яка відповідала за інформаційне висвітлення роботи Синоду.

Прес-служба УГКЦ

Виступ Блаженнішого Любомира (скорочений варіант)

Передусім маю висловити свою вдячність Головному секретареві та Комісії з підготовки (Синоду), які звернули увагу на зауваження Східних Церков, подані як у Lineamenta, так і в Instrumentum Laboris (робочі документи Синоду).

Я б хотів також висловити свою думку щодо Євхаристійних практик (№№22, 23, 24) у традиції УГКЦ, але, бажаючи у цьому виступі зосередити увагу на іншій проблемі, відкладу це питання.

Проблема, з якою я зіштовхуюся як Ієрарх Східної Церкви свого права, стосується 85, 86 та 87 пунктів Instrumentum Laboris. Немає сумніву в тому, що Євхаристія є джерелом і вершиною життя і місії Церкви. Проте це є правдивим також і для Східних Церков! Висловлюся у формі запитання. Якщо Літургія є правилом віри (lex orandi, lex credendi), якщо Божественна Літургія, що відправляється Східними Церквами у сопричасті з Римським Престолом та з Православними чи Апостоль-

ськими Церквами є ідентичною для обох, якщо є загальне визнання апостольського наступництва єпископів, а отже, і священників, які її відправляють, то що ще потрібно для єдності? Чи може бути інше джерело чи вершина, які б перевершили Євхаристію? Якщо ні, то чому співслужіння не є дозволим?

Кінцева пропозиція. Для того, щоб зростати також в католицькому міжцерковному сопричасті, я хотів би запропонувати, щоб наступний Синод був присвячений Східним Церквам.

Виступ Владики Софрона (скорочений варіант)

Запитання, яке я ставлю, впливає з практичних потреб. В Україні звична життєва ситуація з усіма проблемами та викликами посткомуністичного періоду є спільною для нас, греко-католиків, та, подібно, для православних.

Канон 702 Кодексу Канонів Східних Церков виразно забороняє співслужіння Пресвятої Євхаристії з некатолицькими священниками та навпаки. Цей канон виходить з потреби повноти єдності між Церквами. Хоч і погоджуюсь з цим, проте думаю, що є потреба переглянути цей канон, переоцінюючи деякі основні положення щодо Євхаристії та екуменізму, також і шляхом уточнення терміну «некатолицький»,

який вжито у вищезазначеному каноні.

Слід підкреслити близькі відношення між Словом і Тайнством. Проголошення Доброї Новини звернене до всіх. Тайнство застережене для тих, хто радо прийняв проголошення та перебуває у повному приєднанні (до Церкви). Однак, єдність Церкви не лише виражається в Євхаристії, але й походить з неї. Як елемент, що становить єдність, вона не може приходити після цієї єдності, однак ми маємо вітати її як ключовий момент, щоб перевести наші екуменічні натхнення у практику.

Як вираження видимої єдності Церкви, в онтологічному розумінні, тобто як повноти засобів до спасіння, вона

також є обітницею реалізації феномену видимої єдності. Євхаристія звершує повну видиму єдність Церкви. А отже, ми робимо єдність між нами дійсною, дозволяючи некатолицьким православним брати участь у причасті. Таким чином, співучасть у Євхаристійній відправі греко-католиків і православних могла б бути тим світлом, що просвічує нас, щоб ми осягнули широту нашого єдиного Господа, Спасителя і Пастиря: щоб усі були одно.

Ці вимоги, можливо, не є достатньою мірою присутні в офіційних відносинах між нашими Церквами, але стають дедалі відчутнішими у нашій щоденній душпастирській праці.

НОВИНИ З ВАТИКАНУ

Чергова генеральна асамблея Синоду Єпископів Католицької Церкви завершилася урочистою канонізацією п'яти нових святих

Як вже повідомлялося раніше, у Ватикані з 2 по 23 жовтня проходила XI чергова генеральна асамблея Синоду Єпископів. Її тема: «Євхаристія — джерело і вершина життя і місії Церкви» («Eucharistia: font et culmen vitae et missionis Ecclesiae»).

Цьогоріч у Синоді взяли участь 256 прелатів — такого числа учасників не було на жодній з попередніх асамблей. Серед них — 55 кардиналів, 8 патріархів, 82 архієпископи, 123 єпископи, 36 президентів єпископських конференцій і 12 ченців. Синодальні отці представляли усі континенти: 50 єпископів прибули з Африки, 59 — з Америки, 44 — з Азії, 95 — з Європи і 8 — з Океанії. У синоді також взяли участь 32 експерти і 27 аудиторів з п'яти континентів. Відчутний внесок у роботу Синоду також зробили асистенти і перекладачі з шести робочих мов Синоду: латинської, італійської, французької, іспанської, англійської і німецької. Крім того, 12 Церков і церковних спільнот скерували на Синод своїх делегатів, які брали участь у його роботі (однак вони не мали права голосу, яким володіють лише 256 єпископів).

Сесії Синоду — це перша подія такого масштабу у Римі після смерті Івана Павла II і обрання Бенедикта XVI. Офіційна тема Синоду — таїнство Євхаристії, тож прелати повинні були обговорити такі питання, як можливість участі у Таїнстві розлучених осіб або тих, хто виступає на захист абортів.

Згідно з правилами, Папа Римський може відвідувати усі засідання Синоду, таким чином йому представилася можливість зустрічатися з багатьма єпископами, з якими він раніше не був знайомий. Серед нагальних питань Синоду були проблема скорочення числа священників у католицькій Церкві, а також шляхи розв'язання фінансових проблем Святого Престолу, адже останні три роки Ватикан закінчував з дефіцитом бюджету.

Синод розпочався із урочистої Меси, яку Папа спільно із учасниками си-

нодальних засідань, відслужив у Ватиканській базиліці. 23 жовтня на цьому ж місці відбулася Меса, якою завершився Синод Єпископів і Рік Євхаристії. Того ж дня Папа провів церемонію канонізації нових святих, серед яких і двоє львів'ян — римо-католицький архієпископ Юзеф Більчевський і священник Зигмунт Гораздовський (див. стор. 7-8). Перший етап прослави — беатифікацію цих подвижників — здійснив у 2001 році Іван Павло II, під час свого пастирського візиту до Львова.

23 жовтня у Ватикані закінчилися засідання Синоду єпископів католицької Церкви. Протягом трьох тижнів єпископи, що прибули до Апостольської столиці з усього світу, обговорювали насущні проблеми Церкви. Поза тим рішення, прийняті Синодом, який є консультативним органом, вступають у силу тільки після затвердження їх Папою Римським.

Спостерігачі відзначали, що роботу Синоду істотно пошавило введення до регламенту засідань так званої години вільної дискусії. Після кожної сесії будь-який з учасників міг запропонувати обговорення теми, не передбаченої порядком денним. Завдяки цьому було озвучено чимало гострих і актуальних проблем.

Центральною темою цьогорічного зібрання католицьких єпископів світу була Пресвята Євхаристія, тож чимало дотичних до неї питань владики розглянули дуже детально. Зокрема, на одному із засідань глава українських греко-католиків кардинал Любомир Гузар виступив із пропозицією, згідно з якою католицька Церква повинна схвалити спільне здійснення Літургії католиками і православними і відповідно дозволити спільне причащення вірних двох Церков.

Однак найбільшу увагу громадськість (в особі світських ЗМІ) приділила «матримоніальним» питанням, пов'язаним із celibатом священників і розірванням церковного шлюбу серед

мирян. Адже в Римо-Католицькій Церкві усе духовенство — і чорне, і біле — не може одружуватись. Цю проблему називають однією з найгостріших у Католицькій Церкві і з нею пов'язують кадрову кризу, наслідком якої є відчутний брак духовенства у старих католицьких країнах. Як відомо, покійний Папа Іван Павло II займав у цьому питанні непохитну позицію, і такою ж залишається позиція Папи Бенедикта XVI: її озвучив на синоді патріарх Венеції кардинал Анджело Скола, посилаючись на енцикліку Папи Павла VI «Sacerdotalis coelibatus» (1967 р.) У цій енцикліці Павло VI назвав celibат «формою наслідування Христа» і «доказом любові душпастиря до Церкви».

Однак той самий кардинал назвав «надто жорсткою» теперішню позицію Католицької Церкви у питанні щодо розлучених мирян, що повторно одружилися. Для Церкви вже власне розлучення є гріхом, а повторний шлюб розцінюється як удвічі гріховний вчинок, який має наслідком відлучення від причастя. Існує думка, що такий консерватизм в даному питанні відштовхує людей від Церкви і ще більше поглиблює кризу, що існує в ній.

Кадрове питання у Католицькій Церкві заторкнуло і розвинуті країни Європи, де становище намагаються виправити, запрошуючи священників з країн Східної Європи, насамперед Польщі і Хорватії. На Синоді ця практика була піддана критиці зі сторони ряду ієрархів, які вважають, що така «міграція» духовенства позбавляє душпастирської опіки регіони, які так само гостро потребують священників.

Журналісти, які висвітлювали роботу Синоду, приділили чимало уваги майбутній публікації послання Папи Бенедикта XVI, що запланована на листопад. Як передбачається, в цьому документі Папа висловить свою позицію на проблеми, що прозвучали на Синоді, а також озвучить, у зв'язку з ними, конкретні завдання для єпископату на майбутнє.

За матеріалами
закордонних агентств

Львівські подвижники архієпископ Юзеф Більчевський і священник Зигмунт Гораздовський — нові святі Католицької Церкви

Архієпископ Юзеф Більчевський (1860–1923) народився у Віламовицях у Західній Галичині, яка тоді належала до Австро-Угорщини. У Вадовіце — рідному місті Кароля Войтили — Папи Івана Павла II, — закінчив з відзнакою гімназію в червні 1880 р., вступив до духовної семінарії у Кракові. Священниче свячення прийняв 6 липня 1884 р. У 1886–1888 рр. навчався на богословських факультетах у Відні, Римі та Парижі. Після повернення на батьківщину працював вікарієм у Кентах та у Кракові. 1890 р. у Ягеллонському університеті захистив докторську дисертацію «Християнська археологія з точки зору історії Церкви та догмату». З 1891 р. до призначення Львівським архієпископом у 1900 р. викладав догматику у Львівському університеті. Був також деканом богословського факультету, автором численних праць, присвячених Євхаристії.

Папа Лев XIII 17 грудня 1900 р. призначив о. Юзефа Більчевського Львівським архієпископом. Єпископські свячення відбулися 20 січня 1901 р. у Львівському кафедральному соборі. Приймаючи під своє керівництво Львівську архідієцезію, новий архієпископ висловив прагнення усі свої сили віддати служінню Богу та людям. Цієї обітничі архієпископ Більчевський дотримувався упродовж 23-х років душпастирського служіння у Львівській архідієцезії.

Архієпископ Юзеф Більчевський був передусім людиною молитви, проводив протягом дня довгі розмови з Богом. Центр його молитви становила Євхаристія. Довгі роки життя та душпастирського служіння архієпископа Юзефа Більчевського випали на період пожвавлення в усій Католицькій Церкві культу Євхаристії під впливом навчання Папи Пія X.

У дусі папського навчання архієпископ нагадував віруючим своєї дієцезії про обов'язок регулярної участі у недільній Службі Божій. Заохочував також до щоденної участі у Службі Божій та частого прийняття святого Причастя. Навчав віруючих, що Євхаристія — це не лише пожива, яка дає сили у повсякденному житті, але також

спільна «трапеза усіх християн», джерело радості та єдності у родині та в цілому суспільстві.

З глибокої віри у «правдиву реальну та суттєву присутність» Христа у Хлібі та Вині виростала турбота Слуги Божого архієпископа Юзефа Більчевського про поклоніння Пресвятим Дарам. Навчав, що християнин поклоняється Христу в Євхаристії через участь у Службі Божій та прийняття святого Причастя. Культ Євхаристії виражається також у поклонінні Пресвятим Дарам, участі у богослужіннях та євхаристійних процесіях. Метою усіх форм євхаристійної побожності є прославлення Бога за Його любов та подяка Христові за Відкуплення з неволі гріха. Великою турботою оточував він дітей, які готувалися до першого Причастя, просив священників та батьків, щоб цей день був особливо урочистий.

Під час першої світової війни, коли людські душі охопило страшне зло ненависті, зневаги та знищення, архієпископ Юзеф Більчевський розвивав культ Найсвятішого Серця Ісуса Христа. Враженій та розгубленій перед обличчям війни людині він пропонував звернутися до Ісусового Серця, присутнього в Євхаристії. Найсвятіше Серце Ісуса — це символ безмежної любові Бога, здатної прощати та відпускати будь-які гріхи, а також готовності до найбільшої самопожертви. Роздуми над таємницею Божого Серця нагадують про силу таємств, особливо каяття та Євхаристії, є взірцем християнської святості, прощення та єдності в родині,

співчуття та готовності до допомоги.

Архієпископ Юзеф Більчевський з перших днів своєї праці у Львівській архідієцезії турбувався про будівництво нових храмів, не шкодував для цього власних заощаджень, закликав духовенство та віруючих складати для цього пожертви. У Львівській архідієцезії за час його правління постало 328 нових костелів та каплиць. Від самого початку єпископського служіння у Львівській архідієцезії він найбільше дбав про чисельні та святі покликання до священства; під час його душпастирського служіння кількість клириків зі 79 у 1900 р. зростає до понад 140 у 1923 р. Архієпископ Юзеф Більчевський закликав священників до старанності у душпастирській праці, подаючи особистий приклад молитви та любові ближнього. Підкреслював, що священник повинен вирізнятися духом гарячої любові до ближнього, здатністю до самозречення та самопожертви. Він бачив священника передусім як людину молитви, поглинуту Богом, людину, яка любить молитву і не шкодує часу на розмову зі своїм Учителем. Він також просив, щоб священники йшли назустріч людям насамперед у катехизаціях, допомагали долати нестатки та безробіття, а також боротися з поганими звичками. Застерігав від світського стилю життя та світських уподобань.

До душпастирської співпраці зі священниками запрошував сестер-черниць, створюючи душпастирські осередки при каплицях та дитячих будинках. Від сестер він очікував, що вони заступатимуть священника у проведенні катехизації дітей та дорослих, піклуватися про хворих, проводити богослужіння та підготовку до таїнств. Завдяки турботі архієпископа Юзефа Більчевського у Львівській архідієцезії відкрили свої будинки нові жіночі згуртованості: старосільські служебниці Пресвятої Діви Марії, назаретянки, серцянки та йосифітки, які з'явилися у Львові з ініціативи о. Гораздовського.

У центрі пастирської турботи архієпископа Більчевського перебувала катехизація, або ознайомлення людей

з правдами віри та життям згідно з моральними засадами, які містяться у заповідях. Накреслив три основні етапи катехизації: діти, молодь та дорослі. Просив не тільки катехитів, але й вчителів-мирян, щоб, викладаючи інші предмети, переказували правди віри та основи моралі. Звертаючи увагу на необхідність катехизації у школі, архієпископ Більчевський вказував на значення катехизації в родині. Звертався з проханням до матерів, щоб навчали своїх дітей щоденних молитов та катехизму. Переконував також священників, щоб сміливо залучали до катехизації мирян та відкрито з ними співпрацювали.

Його душпастирська діяльність широко охоплювала суспільні справи, зацікавлення якими було результатом діяльності у дусі Євангелія та науки Церкви, яка з часу енцикліки Папи Льва XIII «*Regum novarum*» («Нові справи») виходила назустріч проблемам робітників та селян у період зародження капіталізму, стверджувала, що фундаментом суспільного життя повинна бути справедливість, доповнена християнською любов'ю.

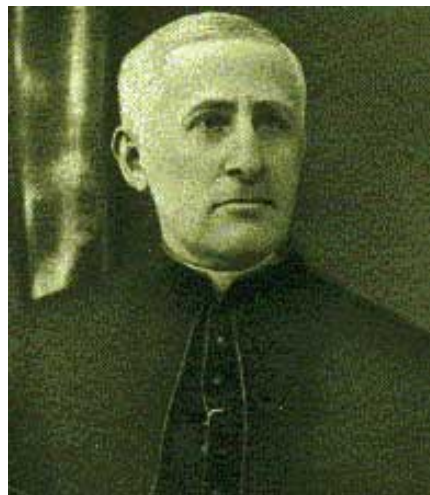
Архієпископ Юзеф Більчевський своє душпастирське служіння у Львівській архідієцезії віддав під опіку Божій Матері, вказуючи на Марію як на взірць християнських чеснот, довіри до Бога та цілковитого присвячення Йому свого життя... Архієпископ помер у Львові і похований у центральній алеї Янівського цвинтаря...

«Сьогодні архієпископ Більчевський і його товариші — єпископ Пельчар та митрополит Андрей Шептицький — закликають нас: будьте єдині!» (цитата з промови Івана Павла II у Львові 26 червня 2001 р.)

Приблизно в той самий період провадив у Львові своє душпастирське служіння священник Зигмунт Гораздовський (1845–1920), справжня перлина латинського духовенства архідієцезії. Він народився у Санокі в родині, де високо шанували та приймали засади католицької віри. Зигмунт був другою дитиною в родині, де було семеро дітей. З раннього дитинства серйозно захворів на хворобу легень. Після закінчення гімназії став студентом юридичного факультету Львівського університету. Переконаний у своєму

покликанні до священства, перервав навчання на другому курсі та вступив до Львівської Вищої духовної семінарії. Священіччя прийняв 25 липня 1871 р. у Львівській катедрі. Упродовж перших шести років священничого служіння працював вікарієм, адміністратором у Тартакові, Войнилові, Букачівцях, Городку Ягеллонському та Жидачеві. Після короткої праці у костелах св. Мартина та Діви Марії Сніжної, 40 років працював у костелі св. Миколая у Львові.

Вже у перші роки священничого служіння о. Зигмунт Гораздовський відзначався винятковою душпастирською харизмою та сповненим пожертви служінням віруючим. Під час епідемії холери у Войнилові поспішав допомагати хворим, а померлих, незважаючи на небезпеку заразитися, власноруч покладав до труни.

Турбуючись про духовний розвиток довірених йому віруючих, о. Зигмунт Гораздовський опрацював та надрукував катехизм, поради та застереження для молоді, публікував відповідні статті. Видав кілька видань катехизму, католицькі «Підстави та правила доброго виховання для батьків та вихователів», а також статті переважно на теми душпастирства, педагогіки та суспільства. Він також заснував Товариство «*Vonus Pastor*» («Добрий пастир») для священників; у багатьох школах розпочав катехитичну працю.

Усе його життя характеризувала відданість харитативній діяльності. Як людина глибокої молитви, надзвичайно вразлива до людських страждань, о. Гораздовський упродовж багатьох років працював секретарем Інституту Бідних Християн. Маючи доступ до статистичного переліку мешканців

Львова, які опинилися у важкій моральній та економічній ситуації, поспішав до них з допомогою, сприяючи або просто фінансуючи ряд проектів християнського милосердя. Так, 1882 р. за підтримки Добродійного Товариства заснував Будинок Добровільної Праці для жебраків. Вже перші звіти про діяльність цього Будинку підтверджують, що багато убогих, які таким чином перебувають під постійною опікою, припинили жебрати і з відновленим почуттям власної гідності повернулися на шлях працюючого та пристойного життя. Завдяки його сприянню 1882 р. почала працювати у Львові Народна Кухня, де міська біднота або убогі студенти за символічну плату, а нерідко і безкоштовно, могли принаймні один раз на день поїсти.

Отець Гораздовський був також засновником львівського Закладу для невиліковнохворих та одужуючих, яких викидали з лікарень на бруківку. У цьому сучасному госпісі такі хворі отримували відповідну опіку для душі і тіла. Заснував також інтернат для бідних студентів педагогічної семінарії, завдяки чому змогли отримати освіту чимало майбутніх учителів.

Священик був також засновником будинку «Дитинка Ісус» для самотніх матерів та підкинутих немовлят, завдяки чому було врятовано від смерті понад 3 тисячі дітей і багато матерів. Він також заснував католицьку школу св. Йосифа.

Священичий запал та милосердна любов до ближнього, особливо, до вбогих та страждаючих, сприяли тому, що для ведення розпочатих добродійних справ Слуга Божий 17 лютого 1884 р. заснував чернече згромадження сестер святого Йосифа (йосифіток). Наслідуючи свого отця та засновника, сестри курують ряд виховних закладів, провадять катехитичну та освітню діяльність, допомагають хворим, страждаючим, убогим у Львівській архідієцезії, де постало згромадження. Сестри працюють також для убогих дітей, з молоддю, несуть послугу хворим, літнім, самотнім людям у Польщі, Німеччині, Франції, Італії, на місіях в Африці та Південній Америці...

О. Гораздовський помер в опінії святості і був похований на Личаківському цвинтарі у Львові.

(За матеріалами проповідей ієрархів РКЦ)

НОВИНИ З-ЗА КОРДОНУ

Найближчим часом у 18 країнах світу побачить світ перша книга Папи Римського Бенедикта XVI «Революція Бога», повідомив на презентації книги у Ватикані папський вікарій Рима кардинал Камілло Руїні, який написав до неї передмову.

Книга є зібранням виступів Папи під час XX Всесвітнього Дня Молоді, який відбувся в серпні у Кельні.

«Ця книга — передусім молитва. Від неї випромінює радість, породжена красою віри в Христа і життя в Христі», — сказав Руїні.

Тільки в Італії початковий тираж «Революції Бога» становить 350 тисяч примірників. Книга продаватиметься в чотирьох тисячах книжкових крамниць, комерційних центрів, супермаркетів, а також в аеропортах і на автострадах.

Йозеф Рацінгер, обраний на папський престол 19 квітня цього року, вважається одним із найвідоміших католицьких богословів. Він — автор численних книг і статей з проблем віри.

Занепокоєний дедалі більшим поширенням сатанізму серед молоді, Ватикан має намір продовжити підготовку священників-екзорцистів і підвищити їхню роль у Церкві. У папському університеті Regina Apostolorum, очолюваному консервативним монашим чином «Легіонери Христа», організовано курси з «екзорцизму і молитви вигнання з людини нечистого духа». На ці курси, призначені для священнослужителів і семінаристів, що вивчають богослов'я, записалося більше сотні слухачів зі всього світу, повідомляє французька газета «Фігаро».

В Італії адепти сатанізму мають понад 500 інтернет-клубів. Вони, як правило, дуже молоді: 21% становлять підлітки 15-17 років, 9% — діти віком від 11 до 14 років, а 3% — діти 6-10 років.

На початку цього року троє молодих людей були засуджені на тривалі терміни ув'язнення за ритуальні вбивства, здійснені в 1998 році.

В Італії налічується 400 екзорцистів, які на сьогодні становлять окрему

категорію священників. Нещодавно, виступаючи на всеіталійському конгресі у Римі, Папа Бенедикт XVI підтримав їх, закликаючи і надалі здійснювати «важливе служіння Церкві».

Мистецтвознавець Армандо Джинезі знайшов серед речей одного італійського священника, який помер ще в 1984 році, розп'яття, створене Сальвадором Далі.

Художник подарував священнику Габріеле Марії Берарді цю скульптуру на знак поваги за те, що той вигнав з нього диявола. Це відбулося в 1947 році. В цей період Далі почав поступово відходити від сюрреалізму і створювати більш реалістичні картини, в яких стали з'являтися і релігійні мотиви.

Експерт показав знахідку іспанським колегам і вони підтвердили, що в них «достатньо причин» вважати, що це справді твір Сальвадора Далі. Очікується, що розп'яття, яке належить добродійній організації, що носить ім'я отця Берарді, буде виставлене на аукціон, повідомляє італійське агентство ANSA.

Газета «Таймс», посилаючись на щойно опубліковані дані, стверджує, що за теперішнім Папою Римським, коли він був кардиналом, слідували як мінімум вісім агентів «Штазі», таємної поліції Східної Німеччини. Це ясно впливає із досьє на кардинала Йозефа Рацінгера, яким володіла таємна розвідка НДР. Це досьє нещодавно, з дозволу самого Папи, опубліковано у Берліні.

НДР зацікавилась кардиналом у зв'язку з його антикомуністичними поглядами, а також тому, що він був близьким другом польського кардинала Кароля Войтили, який став Папою Іваном Павлом II.

«Таймс» цитує деякі донесення агентів «Штазі», згідно з якими тогочасний Папа поставив кардиналові Рацінгеру завдання організувати «допомогу польській контрреволюції зі сторони західнонімецьких католиків». Йшлося про допомогу профспілковому рухові «Солідарність».

Агенти «Штазі» явно сподівались знайти компрометуючі матеріали на кардинала Рацінгера, але, незважаючи на старанний пошук в нацистських архівах, нічого знайдено не було. «Немає жодних документів, зв'язаних з Рацінгером до 8.05.1945», — йдеться в одному з донесень.

Досі невідомими залишаються імена більшості агентів «Штазі» що слідували за теперішнім Папою, відомі лише їхні клички — Аврора, Лорак, Новий Еріх.

Навіщо це було потрібно? — запитує «Таймс». І сам ж відповідає цитатою з внутрішнього розпорядження Міністерства внутрішніх справ НДР за 1982 рік: «Необхідно виявити ворожу діяльність Ватикану, і більше того, підрвати репутацію Папи».

Ватиканський журнал «Чівільта Каттоліка» виступив зі статтею, де міститься жорстка критика на адресу організацій, що курують професійний бокс. Цей вид спорту названо «узакононеною формою вбивства», якою керують «жорстокі і безжалісні» люди.

У статті під заголовком «Аморальність професійного боксу» розповідається про загибель 35-річного американського боксера Левандера Джонсона у Лас-Вегасі 23 вересня — він помер від крововиливу у мозок через п'ять днів після поєдинку з мексиканцем Хесусом Чавесом.

Автори статті підрахували, що за 100 років близько 500 боксерів померли від травм, завданих під час боїв. Крім того, йдеться далі, професійний бокс часто призводить до прогресуючої хронічної енцефалопатії, яка притуплює розумові здібності спортсменів.

«Цей спорт суперечить природній і божественній моральній zasadі не вбивати, а, отже, не завдавати свідомо травм, які можуть в остаточному рахунку призвести до смерті, навіть якщо цієї смерті ніхто не бажає», — підкреслюється в статті. Відзначається також, що бої породжують кровожерливість серед глядачів і що така розвага є нелюдською.

Стаття закликає «людську свідомість».

мість повстати проти імперіалізму грошей» і проти цього спорту, який можна порівняти до «кривавих і смертельних боїв гладіаторів».

Як вже повідомлялося, колишній чемпіон світу у легкій вазі за версією Міжнародної боксерської федерації 35-річний американець Левандер Джонс помер у результаті травм, отриманих в бою проти претендента на цей титул мексиканця Хесуса Чавеса. Поєдинок відбувся 17 вересня.

Рефері зупинив бій в 11-ому раунді, коли Джонсон опинився затиснутим між канатами і припинив відповідати на удари суперника. Після зупинки бою спортсмен поскаржився на біль у голові, а згодом знепритомнів, після чого його негайно відвезли до лікарні.

Комп'ютерна томографія показала наявність гематоми, яка була прооперована через 40 хвилин після втрати спортсменом свідомості. Боксер не вийшов зі стану медикаментозної коми. Після того, як перестали діяти нирки і серце, його родина прийняла рішення

відключити систему підтримки життя.

Батько Джонсона, Білл, був одночасно його тренером, а брат — менеджером. Спортсмен провів 16 років на професійному рингу, у червні був визнаний найсильнішим у своїй вазі, а вже у вересні зазнав поразки під час першого ж захисту титулу.

Римський Апостольський Престол сподівається повернути собі контроль над світлицею в Єрусалимі, де, як вважається, проходила Тайна Вечера, повідомляє британська «Таймс».

В обмін на це, Ватикан, можливо, запропонує єврейській спільноті історичну синагогу в іспанському місті Толедо, яка в даний час є церквою.

Такі пропозиції містяться в проекті угоди між Ізраїлем та Ватиканом, куди наступного місяця прибуде з візитом президент єврейської держави Моше Кацав.

Очікується, що в ході візиту обговорюватиметься статус власності Ри-

мо-Католицької Церкви на Святій Землі.

Світлиця Тайної Вечері є четвертою християнською святинєю після Гробу Господнього в Єрусалимі, базилики Благовіщення в Назареті і церкви Різдва у Вифлеємі.

Влада Ізраїлю виділила територію поблизу Галілейського моря площею близько 50 гектарів для побудови тематичного парку про життя Ісуса Христа. Фінансуватимуть проект християнські спільноти, які планують вкласти в нього від 45 до 65 млн. євро.

Структура парку повинна слугувати ілюстрацією деяких найбільш значних фактів життя Спасителя: від Різдва до Розп'яття і Воскресіння.

За попередніми оцінками, відвідувачами парку зможуть стати майже півтора мільйона туристів на рік, повідомляє «Радіо Ватикан».

Підготувала З. Курдина

У Словаччині закінчився з'їзд греко-католицьких єпископів Європи

Ще в червні 2005 року відбулася проща представників Греко-Католицьких Церков Західної Європи до Італії під гаслом «Християнське коріння Європи. Паломництво до джерел». Упродовж шестиденного паломництва його учасники відвідали Рим, Гроттаферату, Монтекасіно, Амальфі та Барі. Головним місцем зустрічі став паломницький будинок «Салезіанум» поблизу Рима.

«Саме під час цього паломництва зродилася думка щороку проводити подібні зустрічі греко-католицьких єпископів Європи, на яких обговорювати теми спільного зацікавлення, — розповів Блаженніший Любомир (Гузар), Глава Української Греко-Католицької Церкви. — Цього разу ми пришившили таку зустріч, і тому у 2005 році зустрічаємося уже вдруге». Предстоятель УГКЦ також сказав, що основною метою таких зустрічей є згуртувати греко-католицьких єпископів, адже, як зокрема показує нещодавня Одинадцята Генеральна Асамблея Синоду Єпископів, голос Східних Церков у роботі цього форуму був на загал доволі слабким. Такі зібрання потрібні також для усвідомлення своїх завдань, можливостей тих владик, які належать до національних римо-католицьких єпископських конференцій, «адже ми (єпископи УГКЦ — ред.) в Україні ма-

ємо свій Синод, служимо на своїй землі, а натомість, наприклад, Владика Гуцко в Чехії чи Анаргірос в Греції є самі. Яке є їхнє завдання, як вони мають ділитися своєю східною духовністю із єпископами Римо-Католицької Церкви?» — сказав щодо цього Блаженніший Любомир.

Цьогорічний з'їзд греко-католицьких єпископів Європи проходив протягом трьох днів, 25-27 жовтня, у Пряшеві (Словаччина). Два перших дні були присвячені дискусіям, аналізу завдань єпископів Східних Католицьких Церков у сучасній Європі та у Католицькій Церкві взагалі. У четвер, 27 жовтня, відбулося паломництво до греко-католицьких храмів, головно Східної Словаччини. Божественна Літургія у цей день відбулася у Свиднику — центрі українства Словаччини.

о. Ігор Яців,
прес-секретар Глави УГКЦ

Враження Блаженнішого Любомира Гузара від роботи Одинадцятій Генеральній Асамблеї Синоду Єпископів

Предстоятель УГКЦ розповів, що цьогорічний Синод не мав якоїсь тематичної новизни: «Він радше став перевіркою через сорок років (після II Ватиканського Собору — ред.), особливо для Західної Церкви, наскільки успішною була літургійна реформа. Учасники Синоду намагалися дати відповідь на те, які є труднощі, що потрібно змінити, поживавити, наскільки люди усвідомлюють присутність Ісуса Христа у Пресвятій Євхаристії». При цьому Глава УГКЦ помітив, що голос Східних Церков у роботі цього форуму був назагал доволі слабким.

Крім того, Глава УГКЦ сказав, що простежувалося бажання зробити роботу Синоду більш ефективною і для цього пропонувалося у його роботу внести певні зміни. Наступна, Дванадцята Генеральна Асамблея Синоду Єпископів, відбудеться через чотири роки. Його тема, за словами Блаженнішого Любомира, ще не визначена.

Прес-секретаріат Глави УГКЦ

НОВИНИ УАПЦ

Утворено Раду Церков і релігійних організацій Харківської області

Указом глави Харківської обласної державної адміністрації Арсена Авакова 27 вересня 2005 р. утворено Раду Церков і релігійних організацій Харківської області, до якої ввійшли керівники або повноважні представники обласних релігійних центрів і об'єднань: УПЦ МП, УАПЦ, УПЦ КП, УГКЦ, РКЦ, баптистів, п'ятдесятників, адвентистів, юдеїв, мусульман, кришнаїтів. Очолив раду віце-губернатор з гуманітарних питань Ярослав Ющенко. На запрошення обласної державної адміністрації до ради ввійшов архієпископ Ігор Ісіченко.

Конференція з біоетики

Харківське обласне управління охорони здоров'я та Східноукраїнський центр науки і релігії за підтримки Харківської обласної державної адміністрації ініціювали проведення науково-практичної конференції, присвяченої моральним аспектам розвитку сучасної медицини та науки про людину: «Сучасна медицина і проблеми біоетики». Конференція пройде 14 грудня 2005 р. в учбово-лабораторному корпусі Харківського медичного університету (вул. Галана 3). Теми доповідей зосереджуються довкола таких тематичних циклів: 1) етичні проблеми ме-

дичних професій. Етичні комітети: від декларування до реалізації; 2) етичні проблеми, що виникають у сфері досліджень про людину, клонування; 3) проблеми, викликані генною інженерією, втручанням людини в життєві процеси інших живих істот (рослин, мікроорганізмів, тварин), усього, що належить до підтримування рівноваги екосистеми; 4) альтернативні методи експериментальних медико-біологічних досліджень: сучасний стан та перспективи розвитку; 5) соціальні проблеми, пов'язані з політикою в галузі охорони здоров'я, з трудовою медициною, з політикою планування родини й демографічного контролю. За матеріалами конференції планується видати тематичний збірник. Організаційний комітет очолив начальник обласного управління охорони здоров'я професор Богдан Волос. До складу оргкомітету ввійшли архієпископ Ігор Ісіченко, доктор філософії Іван Цехмістро, доктори медичних наук Євген Ніколенко та Валерій Самохвалов.

У Харкова буде утворено Свято-Дмитрівський добродійний фонд

У відповідь на ініціативу Світового Конгресу Українців та ухвалу парафіяльних зборів Свято-Дмитрівської парафії м. Харкова архієрейським указом 2 жовтня 2005 р. благословляється

утворити Свято-Дмитрівський добродійний фонд для відбудови Свято-Дмитрівського храму й допомоги суспільно-культурному служінню українських православних громад на Сході України. З цією метою 8 листопада 2005 р., в день пам'яті вмч. Дмитрія Солунського, в Свято-Дмитрівському храмі м. Харкова пройдуть установчі збори Свято-Дмитрівського добродійного фонду. Парафіяльний управу до ручено розробити до 8 листопада 2005 р. проект статуту Свято-Дмитрівського добродійного фонду.

390-річчя

Києво-Могилянської академії

12-15 жовтня 2005 р. Національний університет Києво-Могилянська академія відзначала 390-річчя заснування своєї попередниці — Київської братської школи. Центральною ювілейною акцією стало проведення міжнародної наукової конференції «Ad fontes / До джерел». Конференція відкрилася в конгрегаційній залі КМА виступом ректора В. Брюховецького. На запрошення оргкомітету в конференції взяв участь архієпископ Ігор Ісіченко, він виголосив доповідь «Шкільна риторика й барокове красномовство» (див. стор. 22-23).

За повідомленнями прес-служби Харківсько-Полтавської єпархії УАПЦ

Святий Миколай вже готується прийти до дітей в інтернати

За два місяці малеча заглядатиме під подушки та шукатиме під ними омріяні подарунки від Святого Миколая.

Для того, щоб 6000 дітей з 40 інтернатів та сиротинців, малозабезпечених сімей Львова та області також отримали свої персональні подарунки, Мальтійська служба допомоги та 20 молодіжних організацій проводять дев'яту щорічну благодійну акцію «Святий Миколай».

«Родзинкою» акції є листи дітей до Святого Миколая, які за допомогою «мальтійців» та їхніх друзів потрапляють до добрих людей. В листах діти розповідають про себе, про свою сім'ю, якщо вона в них є, про свої мрії та бажання. Для того, щоб дитячі спо-

дівання збулися, організатори акції звернуться до львівських парафій, підприємців та звичайних громадян із закликом про допомогу. Традиційно майже 4000 прохань знаходять відповідь львів'ян, які пакують персональні подарунки за листами. Для дітей, що не вміють писати, подарунки пакуються за рахунок пожертв, яких минулого року надійшло понад 120 000 гривень. Це також дозволило вирішити ряд нагальних потреб в інтернатах.

Як і кожного року, в магазинах міста можна буде побачити «мальтійські» скарбнички, в які кожен бажаючий може зробити свою пожертву.

Одним із важливих завдань, які поклика на вирішити акція, є забезпе-

ння «приходу Святого Миколая» до усіх дітей та уникнення ситуацій, коли в одних інтернатах вишиковуються черги з добродійників, а до інших, особливо, віддалених — ніхто не приїде.

На перших зборах співорганізаторів було досягнуто домовленостей про закріплення інтернатів, обговорено перспективи та можливості співпраці з владою, іншими громадськими організаціями. За словами представника МХО «Посвіт»: «Це вже «родинна традиція» організувати свято для дітей з інтернатів».

До акції можуть долучитися усі бажаючі: для цього слід зателефонувати до Мальтійської служби допомоги у Львові за номером (0322) 75-12-00.

ІНТЕРВ'Ю

Український вітраж: історія і сучаність

Кожному з храмів притаманна своя атмосфера, якої йому надають архітектура, різьба, ікони, часом орган, який своїми стрілами зводиться під купол храму, сяйво свічок. Храм — це обитель Бога, храм — це той міст, який під час Святої Літургії єднає нас з Отцем. Особлива атмосфера храму покликана сприяти нашому спілкуванню з Господом. А кожен, хто бував у Львівському кафедральному соборі, не міг не замилуватися ще й чудовими вітражами, сяйво з яких сонячного дня разом з мерехтінням свічок видавалося світлом самого неба.

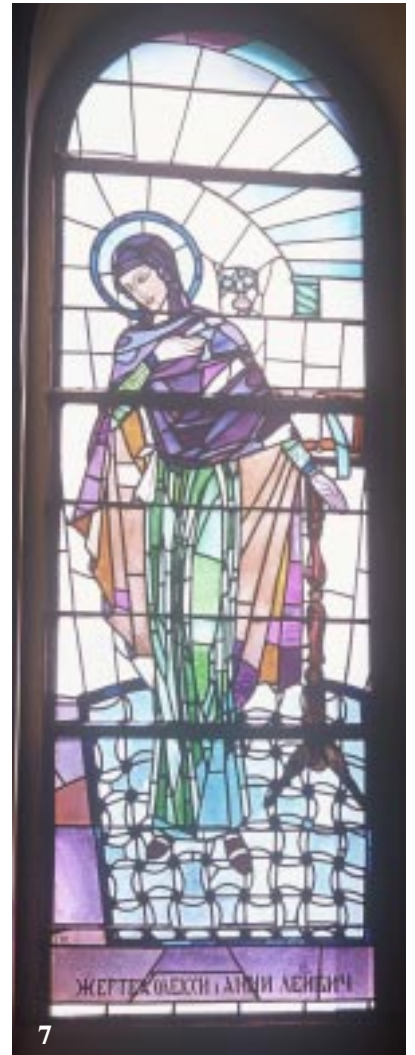
Вітражі... Що ми про них знаємо? Які майстри проектували і творили ці ікони у склі? Де виготовляли скло для найвідоміших вітражів львівських храмів та храмів Галичини загалом? Чи існує школа сучасного вітражу? Ці та інші запитання ми поставили науковому співробітнику Національного музею у Львові Ірині Гах, організатору і куратору єдиної в Україні виставки давнього львівського вітражу, яка проходила в музеї історії релігії у Львові восени 1989 року.

Кор.: Пані Ірино, то що ж таке вітраж, за визначенням фахівця, яке його призначення у храмі?

— Дослівно слово «вітраж» від французького «вітра» — віконне скло. Це перегородка між храмом і подвір'ям. Тривалий час вона використовувалася лише задля освітлення, але з часом у римо-католицькій архітектурі її використовують спочатку лише для прикраси інтер'єру храму, а згодом і як одне з важливих дійств, про що ми

говоримо в самій Літургії, як «Біблію для неграмотних» (так ми називаємо ще стінопис чи іконопис), як суто зорову ілюстрацію Святого Письма чи якихось історій, пов'язаних з релігією чи історією релігії. І це йшло дуже довгим і цікавим шляхом розвитку як твору монументального мистецтва. Вітраж складний за самою конструкцією, тому що це твір, складений з листового скла і металу. А це скло було ззовні прикрашене додатковими технологіч-

ними обробками, зокрема, розписом, чи травленням кислотами — одним словом, збагаченням поверхні листового скла.

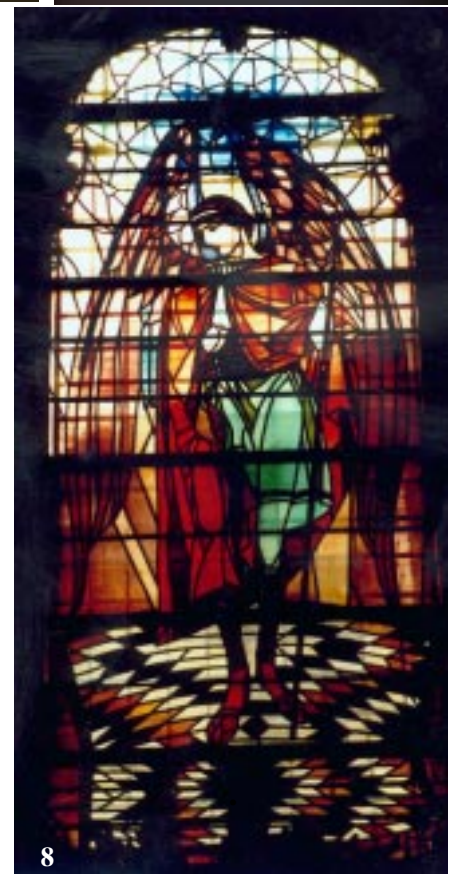
На західно-українських теренах ми маємо пам'ятки кінця XIX століття, це в першу чергу, звичайно, стосується Львівського кафедрального собору, вітражів у кафедральних соборах в Дрогобичі та Чернівцях. Це все ми датуємо останніми двадцятьма роками XIX століття. Тепер ми вже можемо говорити про абсолютний феномен в українському монументальному мистецтві — вітражі, проекти до яких готували українські художники, серед них дуже відомі, особливо на Галичині: Модест Сосенко (церква в с. Підбері-

зці), Юліан Буцманюк (вітраж у церкві отців-василян у Жовкві) і один з кращих взірців вітражного мистецтва першої половини XX століття — роботи Петра Холодного (старшого) у львівській Успенській церкві та в церкві св. Миколая в с. Мражниця.

Кор.: Чи сягає коріння мистецтва вітражу вглиб століть, чи він — порівняно «молодий»?

— Вітраж був відомий на Україні дуже здавна. Це підтверджує велика збірка ікон Національного музею у Львові. Коли я зацікавилася цією темою, то просто почала піднімати старі наші ікони, придивлятися до архітектурного стафажу на галицькій іконі, особ-

Продовження на стор. 14-15

1, 8 — Петро Холодний (старший): «Богородиця» та «Архангел Гавриїл» (церква Успення Пресвятої Богородиці у Львові, 1924 р.);

2 — Юліан Буцманюк: «Архангел Гавриїл» (церква отців-василян у Жовкві, 1913 р.); 3, 4 — Модест Сосенко «Христос і самарянка» та «Христос благословляє дітей»; 5, 6, 7 — Петро Холодний (старший): триптих «Благовіщення» («Крокуючий ангел», «Ангел з хрестом», «Богородиця», церква св. Миколая в с. Мражниця на Львівщині).

Продовження. Поч. на стор. 12-13

ливі XVI-XVII ст., і вивчати, які вікна зображені в храмах чи інтер'єрах на іконах. Так виявилось, що починаючи з XVI ст., на наших іконах доволі часто вживаним є саме інтер'єр, де зображені кольорові вікна. За манерою малювання іконописця ми можемо визначити, як саме розташовувалися ці вікна, з яких елементів були складені орнаментальні полотна вітражів. А це могли бути елементи найрізноманітніших конфігурацій: лускоподібні, ромбовидні чи інші.

Кор.: А чому в Східній Церкві у вітражах більше використовуються орнаментальні композиції, а не зображення святих чи сцен з Біблії, як це можна зустріти у католицьких храмах періоду середньовіччя чи XVI-XVII століття?

— Це пояснюється тим, що Східна Церква більше акцентувала свою увагу у Літургійних відправах саме на іконі. Це є наша традиція, наша ментальність. Ми сприймаємо світло в храмі з мерехтіння свічок, відблиску позолоти на рамах ікон і свічниках, але ми не сприймаємо це як власне світло з вікна. Слова Ісуса Христа «Я світло для світу» ми сприймаємо більше в духовному плані: в процесі молитви, коли ми стоїмо перед вівтарем і божественне світло сяє на нас з ікони.

Вітраж з'являється в храмових спорудах наприкінці XIX століття. Маємо історичні дані, що, наприклад, у Львові у церкві Преображення Господнього були вітражі Антона Пелеховського (не збереглися). Його ж можемо вважати одним із перших українських митців, які проектували вітражі для церков. Отож, поява вітражів у церквах була пов'язана з тим, що церкви на початку століття «модернізуються». Так само, як наприкінці XVIII ст., коли в церковний інтер'єр і в церковне мистецтво входить бароко, рококо чи ранній ренесанс, — наприкінці XIX на початку XX століття, коли вся Європа звертається до періоду середньовіччя, коли письменники, художники, філософи і вчені повернулися до феномену середньовіччя, феномену готики — тоді мистецтво вітражу переживає своє відродження. А оскільки Львів був європейським містом, в якому існували поруч і західна, і східна християнські традиції, які між собою перепліталися і взаємно впливали одна

на одну, то цілком природно, що у Львівських храмах з'являється вітраж. Крім того, це, без сумніву, пов'язано з тим, що саме на той період часу надзвичайно сильного розвитку набрало становлення листового скловиробництва. Йдеться про те, що технологія виготовлення скла настільки вдосконалилась, що стало можливо оперувати не тільки чистими кольорами, а й склом кольору півтонів. Дуже високого рівня ця технологія досягла в Європі. Все це сприяло розвитку вітражного виробництва на території Галичини.

Поза тим, ще наприкінці XIX століття виникає поняття реставрації старих готичних вітражів. Існувала європейська програма, яка дійшла і до нас. Вивчався середньовічний вітраж, його інтенсивно реставрували і відновлювали. В новозведені храми — а їх дуже багато будувалося в той час і в Європі, і у нас — вводиться вітражне мистецтво.

Організовували цілі конкурси на кращі вітражі для новозбудованих храмів. Наприклад, у такому конкурсі на кращі проекти вітражів для кафедрального собору у Львові брали участь корифеї світового рівня — Матейко, Меххофер, Висп'янський.

Кор.: Чи створюють вітражі для сучасних храмів і наскільки вони вартісні?

— Як людина, що доволі довго займається вітражем, мушу зазначити, що сьогодні вітражем рідко займаються фахівці. Для того, щоб професійно цим займатися, я вважаю, потрібно мати спеціальну освіту. Йдеться про розуміння, що таке вітраж, бачення його елементом старого храму (якщо художник ставить його в старому храмі). Адже для старого храму така «новітня» робота «вклинюється» в інтер'єр, і майстерність художника полягає в розумінні тих вимог, які ставить стара архітектура, і щоб зробити гідну річ. Для цього потрібно мати професійні навички, великий досвід і, на мою думку, ще потрібно досконало знати технологію скла. Бо брати просто відкрите скло і класти його у вітраж — це просто знуцання над матеріалом і над архітектурною спорудою.

Не завжди громада, яка планує поставити у своїй церкві вітраж, свідомо того, що вона замовляє і для чого. Дуже часто інтер'єр церкви не потребує

вітражу. А робити це тільки тому, що в сусідньому місті чи селі у церкві є вітраж — абсурдно. Це по-перше. А по-друге: вартість вітражу завжди була високою. Як в середньовіччя вітраж був дуже коштовним, — так і сьогодні. І майстри високого рангу високо оцінюють свою роботу. Далеко не кожна громада може найняти і оплатити гарного художника. За роботу беруться нефахівці, які коштують вдвічі-втричі дешевше. От наші церкви і наповнюються маловартісними вітражами.

І третє, найважливіше, треба розуміти, що вітраж ставиться не на рік чи два, а на найближчих півстоліття, і брати на себе відповідальність — ставити в церкву річ невартісну — це абсолютна безвідповідальність не тільки з точки зору канонів мистецтва, тим більше сакрального.

Кор.: Чи існує зараз якась школа українського вітражу? Чи мистецтво вітражу поволі вмирає?

— Дуже сподіваюся, що вітраж не помре — немає такої тенденції. Маємо створену професійну організацію художників-вітражистів «Вікно». Зараз до її складу входить десять художників, випускників Львівської академії мистецтв. Всі вони займаються вітражем вже не один рік. Їм належить чимало реалізованих проектів, в тому числі і сакральні (наприклад, комплексне рішення каплички біля в'їзду до залізничного вокзалу, вітражі церкви у с. Мшана).

Крім того, організація влаштувала виставки у Львові, Києві, Одесі, які мали неабиякий резонанс. Тому з розвитком мистецтва вітражу все виглядає непогано. А от щодо реставрації вітражів, особливо тих об'єктів, про які я говорила на початку нашої розмови, до цього треба повертатися. Адже востанє реставратори працювали над вітражами кафедрального костелу ще в сімдесятих роках.

Кор.: Ви були організатором і куратором першої і єдиної на сьогодні на Україні виставки старого львівського вітражу. Розкажіть, будь ласка, детальніше, як вона проходила і що дала глядачам. Чи плануються в перспективі подібні виставки?

— Так, така виставка була. І я досі відчуваю гордість за неї. Вже далекого 1989 р. вперше відбулася виставка сакрального мистецтва вітражу.

ДОКУМЕНТ

На шляху до єдності православ'я

Восени 2005 р. відбулося два спільних засідання повноважних Комісій по об'єднанню від УПЦ Київського Патріархату і УАПЦ. Згідно вироблених ними рішень, у м. Києві відбулися засідання Архієрейських соборів УПЦ Київського Патріархату і УАПЦ, а також спільна Конференція єпископату Української Православної Церкви Київського Патріархату і Української Автокефальної Православної Церкви. Результатом цієї роботи стали офіційні документи, текст яких наводиться нижче.

Спільна заява Комісій по об'єднанню Церков від Української Православної Церкви Київського Патріархату і Української Автокефальної Православної Церкви

Зібравшись з благословення Предстоятелів УПЦ КП і УАПЦ на спільне засідання Комісій по об'єднанню Церков від Української Православної Церкви Київського Патріархату у складі архієпископа Переяслав-Хмельницького Димитрія, митр. прот. Петра Зінич та ігумена Євстратія (Зорі) і Української Автокефальної Православної Церкви у складі митрополита Вінницького і Брацлавського Романа, митр. прот. Ігоря Курпіти та прот. Віталія Данчака після детального обговорення питання про об'єднання УПЦ КП і УАПЦ в єдину Помісну Українську Православну Церкву прийшли до наступного:

1. Не висуваючи попередніх умов, заради утвердження православ'я і блага українського народу, УПЦ КП і УАПЦ спрямовують свої зусилля до об'єднання в єдину Помісну Українську Православну Церкву.

2. Об'єднання УПЦ КП та УАПЦ має відбуватися на спільному об'єднанчому Помісному Соборі.

3. Об'єднана Церква повинна мати патріарший устрій і очолюватися Предстоятелем у сані Київського Патріарха.

4. Об'єднана Церква повинна носити назву «Українська Православна Церква Київський Патріархат». Назва «Українська Автокефальна Православна Церква» повинна бути другою офіційною назвою об'єднаної Церкви. Парафії, які цього побажають, матимуть право зберігати у своїх статутах назву «УАПЦ».

5. Предстоятель об'єднаної Церкви обирається об'єднанчим Помісним Собором з кандидатур нинішніх Предстоятелів УПЦ КП і УАПЦ.

6. Для підготовки об'єднанчого Помісного Собору має бути утворена спільна Передсоборова комісія. До завдань цієї комісії має входити вироблення програми, регламенту і проектів документів Собору, проекту Статуту об'єднаної Церкви, пропозицій щодо делегування учасників на Собор.

7. Місяць листопад 2005 року про-

понується як час проведення об'єднанчого Помісного Собору.

8. Церкви уневажнюють будь-які заборони, які відбулися чи можуть відбуватися з боку Російської Православної Церкви щодо ієрархів, духовенства і вірних УПЦ КП і УАПЦ і не вважають такі заборони перешкодою до об'єднання. Ця позиція має бути також підтверджена на об'єднанчому Помісному Соборі.

Ця спільна заява складена в трьох ідентичних екземплярах і благословляється Предстоятелями УПЦ КП і УАПЦ.

Від Комісії УПЦ КП:
Димитрій, архієпископ
Переяслав-Хмельницький;
митр. прот. Петро Зінич;
ігумен Євстратій (Зоря).

Від Комісії УАПЦ:
Роман, митрополит
Вінницький і Брацлавський;
митр. прот. Ігор Курпіта;
прот. Віталій Данчак.

Закінчення на стор. 16

Це були вітражі з території Львова і області, які вдалося на той період часу зібрати і врятувати. Виставка була надзвичайно цікавою. Глядач отримав рідкісну можливість побачити вітражі зблизька та вповні оцінити їхню красу і мистецьку вартість. Бо одна справа — бачити вітраж на вікні за 20-30 метрів від себе, а зовсім інша — на відстані близькій, коли глядач має можливість бачити, яка витончена і делікатна ця річ; бачити, як проводився розпис по склі, бачити зблизька результат використання вартісних і складних технологій обробки скла.

Виставка була цікава й тим, що впе-

рше в експозиції були представлені виконані в останні 10 років XIX століття за проектами Юліана Захаревича (це підтверджують документи) вітражі храму Діви Марії Сніжної — один з шедеврів вітражного мистецтва на Галичині, які, я сподіваюсь, ще остаточно не втрачені для львів'ян.

Музеєві історії релігії завдячую, що підтримали мене і допомогли втілити в життя проект цієї виставки. Цей музей у своїх фондах досі тримає ці експонати. Сподіваюсь, колись ми зможемо їх і відреставрувати, і показати українському глядачеві.

Кор.: Які вітражі Ви б пореко-

мендували оглянути львів'янам і гостям міста?

— Обов'язково зайти в церкву Успення Пресвятої Богородиці на вул. Підвальної і подивитися на роботу Петра Холодного — всього шість вітражів, а також вітражі Львівського кафедрального собору, вітражі в костелі Сестер Францисканок (вул. Лисенка). Крім того раджу подивитися на найдавніший у Львові вітраж, що в приміщенні Музею історії релігії при Домініканському соборі.

*Розмову провела
Лідія Пуга*

Закінчення. Початок на стор. 15

Спільне рішення Комісій по об'єднанню Церков від Української Православної Церкви Київського Патріархату і Української Автокефальної Православної Церкви

Зібравшись з благословення Предстоятелів УПЦ КП і УАПЦ на спільне засідання Комісій по об'єднанню Церков від Української Православної Церкви Київського Патріархату у складі архієпископа Переяслав-Хмельницького Дмитрія, митр. прот. Петра Зіничча та ігумена Євстратія (Зоря) і Української Автокефальної Православної Церкви у складі митрополита Вінницького і Брацлавського Романа, митр. прот. Ігоря Курпіти та прот. Віталія Данчака після детального обговорення питання про об'єднання УПЦ КП і УАПЦ в єдину Помісну Українську Православну Церкву прийшли до наступного:

1. З метою практичної реалізації об'єднання УПЦ КП і УАПЦ в єдину Помісну Православну Церкву запропонувати Предстоятелям Церков зібрати 11 жовтня 2005 р. в м. Києві о 10 год. ранку засідання Архієрейських соборів УПЦ КП і УАПЦ, а о 14 год. дня — спільну Конференцію єпископату УПЦ КП і УАПЦ.

2. На Архієрейських соборах і Конференції єпископату запропонувати

прийняти рішення про:

— затвердження підсумків роботи Комісій по об'єднанню Церков від УПЦ КП і УАПЦ;

— скликання не пізніше другої декади листопада 2005 р. Об'єднавчого собору;

— утворення спільного передсоборового робочого органу — Спільної Предсоборової комісії;

— затвердження порядку обрання і квот делегатів Об'єднавчого собору. Виходячи із реального стану справ, пропонується встановити співвідношення кількості делегатів Об'єднавчого собору два до одного — 2/3 делегатів Об'єднавчого собору обираються від УПЦ КП, 1/3 — від УАПЦ;

— встановлення гарантій для єпископату в об'єднаній Церкві, гарантій майнових прав, складу керівних органів, титулів правлячих архієреїв;

— підтвердження того, що в об'єднаній Церкві єпископи і духовенство продовжують керувати тими єпархіями і парафіями, якими вони реально керували на час об'єднання, духовенство і парафії зберігають підпорядку-

вання тим архієреям, яким вони підпорядковувалися на час об'єднання.

3. До завдань Спільної Предсоборової комісії має входити вироблення проектів порядку денного, регламенту, робочих органів Об'єднавчого собору та їх персонального складу, підготовка узгодженого проекту Статуту об'єднаної Церкви та документів собору. Після затвердження персонального складу Предсоборової комісії, її завдань і повноважень, робочі Комісії УПЦ КП і УАПЦ по об'єднанню Церков складають свої повноваження.

Ця спільна заява складена в трьох ідентичних екземплярах і благословляється Предстоятелями УПЦ КП і УАПЦ.

Від Комісії УПЦ КП:

**Дмитрій, архієпископ
Переяслав-Хмельницький;
митр. прот. Петро Зіничч;
ігумен Євстратій (Зоря).**

Від Комісії УАПЦ:

**Роман, митрополит
Вінницький і Брацлавський;
митр. прот. Ігор Курпіта;
прот. Віталій Данчак.**

Заключне рішення спільної Конференції єпископату Української Православної Церкви Київського Патріархату і Української Автокефальної Православної Церкви

Зібравшись на спільну Конференцію і обговоривши необхідність об'єднання в єдину Помісну Українську Православну Церкву, єпископату УПЦ Київського Патріархату і Української Автокефальної Православної Церкви вирішили:

1. Підтримати процес об'єднання УПЦ КП і УАПЦ в єдину Помісну Українську Православну Церкву.

2. З метою підготовки Об'єднавчого собору утворити спільну Предсоборову комісію у складі:

— від УПЦ КП: митрополит Рівненський і Острозький Даниїл, митрополит Полтавський і Кременчуцький Євсевій, архієпископ Переяслав-Хмельницький Дмитрій, митр. прот. Петро Зіничч, ігумен Євстратій (Зоря);

— від УАПЦ: митрополит Вінницький і Брацлавський Роман, митр. прот. Ігор Курпіта, митр. прот. Микола Кавчак, митр. прот. Богдан Челядин, прот. Віталій Данчак.

Комісія зобов'язана підготувати всі необхідні проекти документів і рішень

Об'єднавчого собору та погодити інші питання, пов'язані з його проведенням. На перше засідання Комісія збирається 18 жовтня 2005 р. в приміщенні КДАіС УПЦ КП (м. Київ).

3. Взяти до уваги 19 листопада 2005 р. як дату проведення Об'єднавчого собору.

4. Затвердити загальне число делегатів Об'єднавчого собору в кількості триста осіб. Двісті делегатів обираються від УПЦ КП, сто делегатів обираються від УАПЦ.

Від імені єпископату УПЦ КП:

Патріарх Філарет.

Від імені єпископату УАПЦ:

митрополит Мефодій.

www.kievpatr.org.ua

«Ми готові до конструктивної праці»: представник Київського Патріархату прокоментував окремі моменти об'єднавчого процесу між УПЦ КП і УАПЦ

На прохання ряду українських ЗМІ прес-секретар Київської Патріархії ігумен Євстратій (Зоря) прокоментував окремі моменти об'єднавчого процесу між УПЦ Київського Патріархату і УАПЦ. Зокрема він зазначив, що протягом вересня 2005 р. відбулося два засідання Комісій по об'єднанню від УПЦ КП і УАПЦ. «Комісіями були напрацьовані і підписані Спільна заява і Спільне рішення, в яких зафіксовано ключові моменти об'єднавчого процесу — сказав отець Євстратій. — Ці документи підписані не тільки членами комісій, але й Предстоятелями обох Церков. Це є офіційні документи, положення яких будуть враховуватися у подальшій роботі над об'єднанням».

«З опублікованого на офіційному сайті Київського Патріархату та в інших джерелах Заключного рішення Конференції можна бачити, що на ній єпископи дійшли згоди по кількох пунктах — сказав він. — Головним рішенням архієреїв було підтримати процес об'єднання УПЦ КП і УАПЦ в єдину Помісну Українську Православну Церкву».

Також було утворено спільну Пе-

редсоборову комісію, яка має напрацювати необхідні проекти документів та координувати підготовку до проведення Об'єднавчого собору. До цієї комісії увійшли десять членів — по п'ять від Київського Патріархату і УАПЦ. Оскільки для успішної роботи спільної Предсоборової комісії повинна бути призначена якась конкретна дата, — в Заключному рішенні, від імені єпископату підписаному Предстоятелями, записано, що 19 листопада 2005 р. як дату проведення Об'єднавчого собору взято до уваги».

Прес-секретар патріархії прокоментував також рішення Конференції про визначення загальної кількості делегатів на собор та розподілення їх між конфесіями. «Конференція визначила, що в соборі мають взяти участь 300 делегатів — 200 від Київського Патріархату і 100 від УАПЦ. Зараз можна почути коментарі, що таке рішення є нібито несправедливим. Насправді ж воно здається більш, ніж справедливим».

За офіційною статистикою парафій Київського Патріархату приблизно втричі більше, ніж УАПЦ; єписко-

пів в УПЦ КП — 39, в той час, як в УАПЦ — менше 10. Тому, виходячи із засади пропорційного представництва, співвідношення між кількістю делегатів від Київського Патріархату і УАПЦ могло би бути ще більшим на користь УПЦ КП. Якщо ж встановлювати квоти за принципом 50/50, то це було б порушенням і справедливості, і принципу рівності учасників об'єднавчого процесу. Кількість делегатів — 200 і 100 — найкращий плід компромісу як з однієї, так і з іншої сторони. А в рамках визначених квот Церкви самі мають встановити порядок обрання членів собору».

Отець Євстратій прокоментував також позицію Київського Патріарха
Закінчення на стор. 18

«Тучне відновить статус відпустового місця»

Таке переконання висловив Владика Юліан Гбур на зустрічі з жителями с. Тучне Перемишлянського району на Львівщині. 1-2 жовтня 2005 року Єпарх Стрийський провів канонічну візитацію парафії сіл Тучне і Прибин в рамках відвідання парафій Перемишлянського деканату.

Факт проведення прощ до Тучнянської Чудотворної ікони Богородиці потверджений повним відпустом, який уділив Папа Лев XIII 9 травня 1902 року, «для церкви в Тучному в дні храмові Благовіщення Пречистої Діви Марії, переставлення Св. Апостола і Євангелиста Івана Богослова і в їх поспраздество».

Хоча сьогодні Чудотворна ікона в Тучному маловідома, однак це не означає, що через цей свій лик Богородиця уділяє менше благодаті. Доказом цього є зібрання великої кількості людей, які приходять на відпуст не тільки

з навколишніх сіл, але й з-поза меж Перемишлянського району. Як зазначив о. Ігор Ільків, який душпастирює в с. Тучне і Прибин, щороку, на празник Благовіщення до таїнств Сповіді та Євхаристії приступають близько 400-500 паломників.

На думку Владики Юліана, з метою популяризації відпустового місця в с. Тучне, наступного року готуватиметься кількадедна велосипедна проща зі Стрия. Владика впевнений, що «через деякий час, ікона Богородиці в Тучно-

му поверне собі попередню славу, якою вона втішалася до II Світової війни».

Перші історичні згадки про Тучне сягають XV століття (королівський декрет 1432 р.). Вже на той час у селі була церква Покрови Пресвятої Богородиці, до якої були прикріплені земельні наділи. Згідно з переказами, на початку XVII ст. на дереві, що росло на старому сільському цвинтарі, з'явився образ Матері Божої. Двічі селяни переносили його до церкви, однак він знову з'являвся на попередньому місці.

Оскільки стара церква Покрови не збереглася, на початку XIX століття було прийнято рішення побудувати церкву Благовіщення Пречистої Діви Марії на місці об'явлення: ікону ж розташовано за престолом. У цьому храмі вона зберігається досі.

*о. Павло Худ,
прес-секретар Стрийської єпархії*

Закінчення. Початок на стор. 17

ту щодо обрання Предстоятеля об'єднаної Церкви. «Статутами і УПЦ Київського Патріархату і УАПЦ визначені випадки, коли необхідно обирати Предстоятеля Церкви: в разі його смерті, виходу на спокій або усунення від виконання обов'язків законним церковним судом. Жоден з цих випадків не має місця в даній ситуації. І Київський Патріархат, і УАПЦ мають законно обраних відповідними Помісними соборами Предстоятелів: патріарха Філарета і митрополита Мефодія. Але цілком зрозуміло, що у об'єднаної Церкви не може бути два Предстоятеля. Тому завдання собору — обрати одного з двох нині діючих Предстоятелів Главою об'єднаної Церкви. Немає ніяких підстав — ані канонічних, ані статутних — проводити повну процедуру виборів: з висунанням нових кандидатур і таке інше. Тому позиція Київського Патріархату, висловлена і в документах Комісії, і на Конференції, однозначна — вибори Предстоятеля мають відбуватися шляхом голосування лише з кандидатур двох діючих Предстоятелів».

Ігумен Євстратій повідомив, що запропоновану митрополитом УАПЦ Андрієм (Абрамчуком) процедуру обрання Предстоятеля об'єднаної Церкви з кількох кандидатур шляхом жеребу архієреї Київського Патріархату не підтримали. «Така процедура не передбачена ні канонічним правом, ні практикою Церкви. Вибори жеребом відбувалися лише один раз — в 1917 р. з трьох кандидатур був обраний Московський патріарх Тихон. Але слід зазначити, що до цього в РПЦ понад 200 років не було патріарха, а кандидати на патріаршество мали приблизно однакову підтримку і авторитет в Церкві. Тому такий порядок є виключенням. Ні в Українській Церкві, ні в інших Помісних Церквах духовенство, ієрархи і Предстоятель ніколи не обиралися жеребом, тому подібна пропозиція є нереальною і неприйнятною».

Прес-секретар Київської Патріархії, який був членом Комісії по об'єднанню від УПЦ КП і включений до спільної Передсоборової комісії, висловив сподівання, що процес об'єднання, який зрушив з мертвої точки, буде динамічно просуватися до свого логічного завершення.

СТАТТЯ

Світильник духу і науки

*Доповідь на урочистому акті 9 жовтня 2005 р.
до 390-річчя заснування Київської Духовної Академії*

Світильник духовної освіти і науки був запалений в Києві 390 років тому. Протягом майже чотирьох століть він був підданий різним випробуванням. Розгорівшись на початку яскравим полум'ям і явивши декілька тисяч священнослужителів і державних діячів, він то вгасав, то знову полум'янів. Богоборча влада його загасила, але не змогла до кінця стерти пам'яті про тих, хто у віках приумножував славу і велич нашої Духовної Академії. Вона знову загорілась, і ось більше 10 років знаходиться в цих святих стінах під покровом Архістратига Божого Михаїла. І не дивно, що в час, коли обезбожені і секуляризовані ідеї стають життєвими нормами і скрізь проповідується прагматизм та постмодернізм, світильник наших Київських столичних Академії і Семінарії підтримується силою небесного воїнства. Бо сьогодні великим знаменням можна назвати те, що в центрі Золотоверхого Києва, тут, на дніпровських кручах у місті великих київських князів Ізяслава і Святополка-Михаїла знаходяться наші столичні Духовні Академія і Семінарія.

Історики сьогодення відзначають, що Києво-Могилянська академія, яка завжди була вогнищем духовної освіти, виникла на хвилі церковного, культурно-національного відродження в Україні кінця XVI-початку XVII ст. Але слід сказати, що в Старій Україні ми були не першими. Видавнича справа Івана Федорова, полемічна література та богословські трактати Герасима Смотрицького, Василя Суразького, клирика Острозького, Христофора Філарета, Івана Вишенського, Мелетія Смотрицького, митрополита Іова Борецького, архімандрита Захарія Копистенського, Стефана і Лаврентія Зизаніїв дали поштовх для заснування центрів просвітництва у найвпливовіших церковно-культурних оазах України. Так, 1576 року виникає Острозька академія. Її засновує князь Василь-Костянтин Острозький. Сучасники називають

Острозьку академію тримовним лицеем, греко-слов'янською академією. Знаменитою пам'яткою Острозької школи є Острозька Біблія 1581 р., що була першим повним виданням Біблії слов'янською мовою. Десять років згодом визначних успіхів досягає Львівська братська школа, заснована 1586 р. членами Львівського Успенського братства Юрієм Рогатинцем та Дмитром Красовським разом з братами Стефаном та Лаврентієм Зизаніями. Львівську братську школу фундував не тільки вже згадуваний князь Василь-Костянтин Острозький, але й молдавські господарі Симеон та Єремія Могили, гетьман Війська Запорізького Петро Конашевич-Сагайдачний.

Завдяки старанням великих мужів України, православних ієрархів та церковних братств в XVI ст. пробуджується інтерес українців до знань, науки, церковно-культурних надбань. «Минають часи грубої простоти, — писав архімандрит Захарія Копистенський, — і світло науки сходить і на Україні». А Мелетій Смотрицький у своєму знаменитому «Треносі» 1610 р. закликатиме: «Стійте, не хитайтеся у дарованій вам від Бога вірі... Будьте прикладом вірних у мові, в поведінці, в любові, у вірі, в чистоті. Пильнуйте читання, нагадуйте науку. Прозвіщайте Слово...».

Замікала цей церковно-просвітницький трикутник Києво-Братська школа. Київ протягом віків відіграв важливу роль в історії українського народу. Традиція міста, як давньої столиці Київської Русі-України, його храми і пам'ятки надихали на просвітництво. Київ — матір городів руських, — навіть в Речі Посполитій не втрачав своєї привабливості. Його історичне минуле дійсно було славним. Його називали другим Єрусалимом. Відновлення Київської православної ієрархії 1620 року сприяє піднесенню Києва як ідейно-політичного центру.

Саме сюди під корогви Війська Запорізького й зміцнілої Православної Церкви потяглися з усієї України – вчені богослови, письменники, поети, книговидавці, гравери, художники. Серед них вже згадуваний архімандрит Києво-Печерської Лаври Захарія Копистенський — знавець мов, письменник, автор найбільшого в Україні полемічно-історичного твору «Палінодія, або книги оборони», Памво Беринда — мовознавець, письменник, перекладач, гравер, автор «Лексикону слав'янороського і імен толкованія», Тарасій Земка — письменник, перекладач, редактор, Лаврентій Зизаній — уже відомий на той час автор підручників для братських шкіл, педагог, «муж словеснійший, дидакал і витія». Серед цієї плеяди богословів-просвітників Олександр Митура, Тимофій Вербицький, Тимофій Александрович, Андрій Николаєвич, Гавриїл Дорофієвич та інші. Всі вони гуртувались навколо бібліотеки й друкарні Києво-Печерського монастиря.

Така розмаїта і просвітницька діяльність православних братств, вченого гуртка в Києво-Печерському монастирі справляла вагомий вплив на патріотичні настрої українських вельмож. До них належала знатна киянка Гальшка Гулевичівна або Єлизавета Василівна Гулевичівна-Лозчина (1577-1642). Походила з давнього українського шляхетного православного роду Гулевичів на Волині. Її дід Федір Гулевич з 1540 р. був православним єпископом Луцьким під ім'ям Феодосій. Будучи одруженою зі Стефаном Лозкою, підчасим Київським і маршалком Мозирським, оселилася в Києві і 15 жовтня 1615 р. внесла до Київських магістральних «городських» книг дарчу, в якій писала: «Я, Гальшка Гулевичівна, дружина його милості пана Стефана Лозки, маршалка Мозирського, з дозволу його милості на все нижчевикладене, будучи здорова тілом і розумом, явно і добровільно усвідомлюю цим моїм добровільним листом, що я, живучи постійно в давній святій Православній вірі Східної Церкви і палаючи до неї благочестивою ревністю до поширення слави Божої, з любові і приязні до братів моїх — народу руського і для спасіння душі своєї, з давнього часу умислила Церкви Божій учини-

ти добро правовірним і благочестивим християнам народу руського в повітах Воеводства Київського, Волинського і Брацлавського, станам духовним і світським: інокам, священикам і дяконам чину чернечого і чину мирського, сіятельним княжатам, вельможним панам, шляхті і всякого іного звання і стану людям руським даю, дарую, записую, відказую і фундую добра мої власні, дідичні права і вольності шляхетські (...), власний мій двір з землею, зі всіми до того двору і землі правами, пожитками, різними належностями, нічого собі самій, а ні нащадкам моїм не зоставляючи між вулицями певними лежачими, що йдуть від Ринку (тепер Контрактова площа) до Дніпра. (Фактично, це територія, на якій розмістився Братський Богоявленський монастир з Братською школою). Все сіє на монастир ставропігійний спільного життя по чину Василя Великого, також на школу дітям тако шляхетським, яко і міщанським, і на всякий інший спосіб богоугодного життя, котрий би слугував спасінню християнському і вихованню й подаванню наук учтивих дітям народу християнського, а при цьому — й на гостиницю странників духовних, — і ще раз застерігаю, — щоб монастир і школа, і весь чин керувався законом Східної Церкви грецького обряду(...), а відступників від належності й добродійства тієї фундації й того запису цим застереженням віддаляю». Цією дарчою розпочала своє існування на дарованій Гальшкою землі 15 жовтня 1615 р. наша alma mater — Києво-Могилянська Академія. У старій Києво-Могилянській Академії свято зберігали пам'ять про її засновницю. Щороку 22 грудня в день її небесної покровительки, святої Анни, поминали Гальшку Гулевичівну різними академічними заходами (...)

За дарчою Гулевичівни на дарованій нею землі фундувалася не лише школа, а й монастир, який згодом отримав назву Братського Богоявленського і став невід'ємною частиною історії Києво-Могилянської Академії. Першим його забудовником та ігуменом був архімандрит Ісайя Копинський, згодом митрополит Київський, Галицький і всієї Руси.

Одним із найпочесніших членів Київського Богоявленського братства

був гетьман Війська Запорізького Петро Конашевич-Сагайдачний. 1622 р. член Київського братства, ктитор Братського Богоявленського монастиря й покровитель Братської школи гетьман Сагайдачний, визначний полководець і політичний діяч, помираючи в Києві від ран, заподіяних йому в Хотинській битві (1621), майже все своє майно та гроші заповів Київській, частково Львівській і Луцькій братським школам «на науку і виховання бакалаврів учених... дітям християнським... за чим би наука тривати могла вічні і потомні часи».

Вдячні кияни, братчики і спудеї поховали гетьмана 10 квітня 1622 р. при Братській Богоявленській церкві за віттарем. На плиті, що покривала могилу, вирізьбили: «Тут зложив Запорозький гетьман свої кості, ранений на війні за вольності вітчизни». 20 кращих спудеїв-риторів читали над гетьманом вірші на жалосний погреб зацного рицаря Петра Конашевича Сагайдачного, гетьмана Війська Запорізького, складені ректором Братської школи Касіяном Саковичем, виголошуючи: «Несмертельної слави достойний, гетьмане, твоя слава в мовчанні нікуди не зостане».

Перший ректор Київського університету, відомий вчений, історик Михайло Максимович зазначав, що якби Сагайдачний здійснив лише дві справи — відновив православну ієрархію й підтримав школу — то й це б зробило його ім'я безсмертним. Традицію, закладену славним гетьманом Петром Сагайдачним, — підтримувати Київську братську школу (згодом Колегіум, Академію) — продовжили його наступники, гетьмани Війська Запорізького та України: Іван Петражицький, Богдан Хмельницький, Іван Виговський, Іван Самойлович, Іван Мазепа, Данило Апостол та інші. Гетьман Богдан Хмельницький, зокрема, так писав про Київський колегіум: «Понеже єсть угодно залишити те місце святее, котре предки наші, а найпаче же гетьман Войска Запорозького Сагайдачний спорудив, да пам'ять вічная буде від тих училищ братських київських».

Київську братську школу від початку її заснування очолили особистості, відомі своєю вченістю, церковни-

ми, богословськими публіцистичними працями, культурною і педагогічною діяльністю. Зокрема в 1615-1618 роках в Київській братській школі ректорував архімандрит Іов Борецький, згодом ігумен Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря і потім митрополит Київський і всієї Руси. У 1619-1620 рр. ректором був визначний полеміст, архімандрит Мелетій Смотрицький, син першого ректора Острозької Академії Герасима Смотрицького. Третім ректором Київської братської школи у 1620-1624 рр. був ігумен Касіян Сакович, вчений богослов. Талановитою постаттю був також ректор Київської братської школи у 1628-1632 рр. Хома Євлевич.

Коли в 1622 р. весь Київ погребав славного гетьмана Петра Сагайдачного, в скиту Києво-Печерської Лаври, що знаходився в селі Михайлівці-Рубежівці (нині Києво-Святошинський район Київської області) Петро Могила, син молдавського господаря Симона Могили покинув світське життя, приймаючи чернечу ясу і свідомо стаючи до служіння в Українській Православній Церкві. Через десять років цей чернець з архімандритів Києво-Печерської Лаври зійде на престол великої Київської Митрополії і 1 вересня 1632 р. об'єднає засновану ним Лаврську школу з Києво-Братською на Подолі в одну під назвою «Київський колегіум». Цей Колегіум митрополит до кінця своїх днів буде утримувати матеріально, збудує новий корпус, піклуватиметься про викладачів і студентів.

Всі перетворення, зміни в церковно-організаційному житті Київської Митрополії святитель Петро Могила вершитиме разом із своїми друзями — членами богословського гуртка Київського колегіуму протоієреєм Ісайєю Трохимовичем-Козловським, Кононовичем-Горбацьким, Оксентовичем-Старушичем, майбутнім наступником святителя Петра Могили по Київській кафедрі Сильвестром Косівим, ігуменом Софронієм Почаським. Переклади богослужбових книг, упорядкування богослужбових текстів, укладання знаменитого «Требника Петра Могили», написання не менш знаменитого «Катехизису», поява богословських студій — все це ляже на плечі сподвижників великого митрополита.

Турботи святителя Петра Могили про своє дітище не були марними. Колегія стала школою європейського рівня. Про це говорили навіть іноземці, які відвідували Україну і, зокрема, столицю Київ. Так митрополит Петро Могила прагнув здобути для свого Колегіуму статус вищої школи — офіційний державний документ про це від польського короля і ці його наміри здійснив вихованець Могилянського колегіуму гетьман України Іван Виговський. До Гадяцького договору, укладеного ним з Річчю Посполитою 16 вересня 1657 р. було внесено пункт «Академію Київську дозволяє його Королівська Милість і стани коронні установити, яка має користуватися такими прерогативами і вольностями, як і Академія Краківська». Тобто Києво-Могилянська Академія отримала офіційний статус вищої школи. Цей договір ратифіковано у травні 1659 р. на Великому Варшавському сеймі у присутності короля Яна-Казимира. Згодом права Академії підтверджено угодою, підписаній королем Міхалом Корибутом-Вишневецьким з гетьманом Михайлом Ханенком у грудні 1670 р.

Академія, успадкувавши ім'я Петра Могили, свого засновника, благодійника і покровителя, увійшла в історію під назвою Києво-Могилянської. Хто і коли присвоїв Академії це ім'я — невідомо. Так розпорядився час та історія. Слід зазначити, що Академія завжди гідно несла це ім'я. Випускники-могилянці цим пишалися. Вже навіть те, що серед могилянців є десять святих, великих подвижників і святителів, які просвітлювали і християнізували далекий Сибір, всі північні землі Росії, багато про що говорить. Як тут не згадати і святителів Димитрія Туптала і Арсенія Мацієвича, митрополитів Ростовських, святителів Йоана Максимовича, Павла Конюшковича та Філофея Лещинського, митрополитів Тобольських і всього Сибіру. Вихованці Академії були також фундаторами більшості духовних семінарій у Росії. Ще до утворення Синоду 1721 р. українцями-випускниками Могилянки були засновані семінарії в Архангельську, Смоленську, Ростові й Тобольську. Згодом ними були відкриті впродовж тільки з 1731 по 1749 рр. духовні школи в Холмогорах, Пскові, Казані, Вятці, Вологодську, Твері, Новгороді, Устюзі, Ростові-Ярославсько-

му, Коломні, Нижньогородську, Рязані, Воронежі, Костромі, Володимирі-на-Клязьмі, Москві і Санкт-Петербурзі. Києво-Могилянська Академія в своїх стінах навчала болгар, румун, греків, виходців з Молдови, Волощини, Білорусі, Балтії і навіть Речі Посполитої.

Від часу святителя Петра Могили Київською Академією завжди опікувалися Київські митрополити. Особливо знаковим це було в XVIII ст., коли на Київській кафедрі ще перебували митрополити-українці. Постійно турбуються про Академію і підтримують її матеріально митрополити: Йоасаф Кроковський, Рафаїл Заборовський, Гавриїл Кременецький, Арсеній Могилянський, Самуїл Мисливський, Єрофей Малицький, Гавриїл Банулеску-Бодоні, Серапіон Александровський, Євгеній Болховитінов.

З цими ктиторами Академія увійшла в XIX століття, коли російське самодержав'я розправилось з українським автономізмом, ліквідувало рештки козацької вольності. Києво-Могилянська академія високо несла ті традиції, які закладені були ще її фундаторами. Стару Київську Академію закрито у вересні 1817 р., і в її стінах того ж року 27 жовтня урочисто відкрили Київську Духовну Семінарію. Все це зробив Святейший Синод Російської Церкви під виглядом реформи духовної школи і створення комісії духовних училищ, яка мала працювати над розробкою нового статуту.

Урочистості відкриття Київської Духовної Академії за новим уставом звершилися 28 вересня 1819 року. Як зазначить в своїй капітальній історії КДА протоієрей Федір Титов, поступово ідейний і духовний зв'язок нової Академії зі старою відновиться, через те, що до нової Академії прийдуть викладачі і студенти старої. Відкриття Академії розпочалось урочистою Божественною літургією в Успенському соборі на Подолі, яку звершив митрополит Київський Серапіон Александровський. Хресну ходу до корпусів нової Академії супроводжувало майже все населення Києва. В Боявленському соборі Братського монастиря відслужено молебен, і після цього всі викладачі і студенти на чолі з митрополитом попрямували до конгрегацій-

ної зали, де було зачитано указ про відновлення Київської Академії. «Промова професора Скворцова про метафізичне начало філософії була вислухана присутніми з особливим задоволенням, бо в ній звучала така улюблена для діячів старої Академії і така звична для стін академічного залу латина», — зазначає у своїй історії Ф. Титов.

За період 1819 -1919 рр. дух, силу і традиції старої Києво-Могилянської академії не змогли зламати, ані царський самодержавний режим, ані Синод Російської Церкви. КДА високо несла невгасаючий світильник старої Могилянської Академії. Праці багатьох професорів були так чи інакше пов'язані з розвитком богослов'я та церковної історії, як тоді говорили «Юго-Западного края» або Малоросії. Помітними тут були і постаті багатьох професорів КДА — богословів-філософів протоієрея І. М. Скворцова, архимандрита Феофана (в миру Петра Авсенева), В. Карпова, О. Новицького, І. Михневича, учня протоієрея Скворцова і архимандрита Феофана Авсенева — П. Юркевича, П. Лінницького, В. Певницького, Є. Крижанівського, архієпископа Макарія (Булгакова), потім митрополита і знаменитого історика Церкви, архієпископа Сильвестра Малеванського, ректора КДА; істориків: Терновського, Малишевського, Голубева, Петрова: всі вони були талановитими науковцями.

Чимало з них після закриття Академії більшовицьким режимом працювали у створеній ще за гетьманату Павла Скоропадського ВУАН. Зокрема росіянин, професор КДА Микола Петров став дослідником історії української класичної літератури XIX ст. Так, серед професорів КДА було багато українофобів, які не поділяли поглядів тих, хто боровся за незалежність України, відокремлення Української Православної Церкви від Російської. Чимало з них не підтримали революційного настрою та національно-визвольних змагань в Україні, перших перетворень в українському суспільстві, які провадила Українська Центральна Рада. Але всі вони, навіть того ніколи не підозрюючи, були причетними до історії краю, в якому вони провадили своє наукове життя, досліджуючи історію «Западнорусской» митрополії.

Закриття Академії було досить болісним для багатьох студентів і професорів. Дехто із старих професорів Академії намагався свої лекції провадити на власних квартирах, але й до цього процесу достукалась більшовицько-чекістська машина. Окремі професори наприкінці 20-их років XX століття доживали життя в злиднях, голоді і поневіряннях. Їх поховали без належних почесностей, могили їхні занепащено, зруйновано, і мало хто про них вже пам'ятає. Саме тому Вчена Рада Київської Духовної Академії вирішила встановити єдиний пам'ятний знак «Поклонний хрест» на території Свято-Михайлівського монастиря в пам'ять про ректорів, професорів, викладачів і студентів... Вічна їм пам'ять і спокій.

Ідея відкриття Київської Духовної Академії жевріла в повоєнні роки, коли режим Сталіна дещо послабив гоніння на Церкву. Але цього не сталося, оскільки Україна належала до так званих «окупаційних територій» Радянського Союзу. Щойно від'їхали на Захід ідейні натхненники другого відродження УАПЦ. Натомість до 1961 р. в Києві діяла Духовна Семінарія.

Час неблаганний. Коли в Україні розпочалося наприкінці 80-их років XX століття національне відродження і Церква також звільнялася поступово від тенет комуністично-атеїстичного режиму, відразу настала ідея відродження Київської Духовної Академії (...) У спадщину відродженню у незалежній Українській державі Київській Духовній Академії і Семінарії переходить вся територія Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря, який тоді перебував ще в руїнах — лише трапезна церква св. апостола і євангелиста Йоанна Богослова та ще кілька келійних корпусів братії були свідками минулої слави першокласного заштатом монастиря. Але 1997 р. (...) видається указ про відтворення цілого комплексу монастиря. Київському Патріархату передаються всі споруди на його території в тому числі і цей колишній Варваринський корпус для старшої братії, в якому донедавна знаходилася Академія педнаук. Поки відроджували дзвіницю монастиря, власне Михайлівський Золотоверхий собор, коштом Київської Патріархії, під без-

посереднім керівництвом Патріарха Філарета, відроджувався цей навчальний корпус. Після його введення в експлуатацію у грудні 1999 року Київська Духовна Академія і Семінарія отримали солідну матеріальну і навчальну базу, просторі аудиторії, приміщення для бібліотеки.

Протягом останніх п'яти років Академія і Семінарія живуть своїм звичайним життям, з кожним роком поліпшуючи своє наукове обличчя. Наукові конференції, зустрічі, навчання, лекції — все відбувається в цих стінах... Академія ніколи не намагалась бути ізольованою від наукового світу, тому безперестанно підтримує зв'язки з усіма науковими інституціями держави...

Будь-яка наукова установа чи заклад немислимі без бібліотеки. Тому впродовж останніх років ми старанно намагалися збирати бібліотеку, книги. Сьогодні хочеться подякувати перш за все Патріарху Філарету за його фінансову підтримку бібліотеки Академії. З його доброї волі ми закупили книг на суму близько 20 тисяч гривень. Крім того Патріарх передав частину своєї власної бібліотеки, з якої утворено колекцію. Також утворено колекцію професора Академії Дмитра Степовика. Українська діаспора постійно нам допомагає у поповненні нашої бібліотеки.

(...) Ми дякуємо всім, хто так чи інакше спричинився до відродження і збільшення фонду нашої бібліотеки. Ми сподіваємося, що і надалі будуть виділятися кошти на придбання книг до неї.

(...) Окрему подяку висловлюємо страховій компанії «Княжа», яка внесла кошти на написання частини портретів видатних діячів Української Церкви, які розміщені в КДАіС (...)

Нехай Божественна Премудрість і Його Промисел, який вів наші духовні школи до цього знаменного дня, і надалі перебувають над цим місцем, над нашими духовними школами!

*Димитрій, архієпископ
Переяслав-Хмельницький УПЦ КП,
ректор Київської духовної
Академії і Семінарії*

Шкільна риторика й барокове красномовство

Доповідь на ювілейній науковій конференції до 390-ліття Києво-Могилянської академії

Шкільна риторика XVII ст.

Риторика увійшла до програми українських шкіл у контексті гуманістичної моделі освіти як одна з «семи вільних наук» поряд із арифметикою, геометрією, музикою, астрономією, граматику та діалектикою (...)

Шкільна педагогіка Києво-Могилянської колегії впроваджує риторичний курс у нову перспективу. Українська версія колегії та моделі навчального процесу в ній виробляється вже після запровадження за часів генерала Клавдія Аквавіві шкільного права єзуїтів — «Ratio Studiorum» (1586-1599). У XVI ст. колегія (collegium) — «наукова інституція, монаший дім, у якому значне число монахів зайняте навчанням і провадженням школи» — несе на собі відбиток ігнатіанської педагогіки, що надавала першорядного значення християнському формуванню студентів. Відтак же синтез середньовічної схоластичної та нової гуманістичної методик освіти, закріплений «Ratio Studiorum», став доктринальною основою педагогіки Києво-Могилянської колегії.

Риторичні студії визначають у цій моделі певний рівень навчального процесу — вищий щабель гуманітарних студій (...) Базовим підручником риторики в єзуїтських колегіях з 1599 р. виступає «De arte retorica libri III» Кипріяна Соареса, вперше видана 1562 р., перевидана до кінця XIX ст. понад двісті разів та охоче цитована київськими професорами. Курси риторики, читані в Києво-Могилянській колегії (...), мають звичайний для лекційних курсів компілятивний характер і формують риторичну культуру вихованців на досвіді класичного латинського красномовства. Та практика живого слова зосереджувалася головню не в навчальних аудиторіях, а довкола церковного амвону, з якого ректори й настоятелі Богоявленського Братського монастиря, викладачі риторики та інші освічені ієреї демонстрували взірці творення ораторського дискурсу на основі синтезу класичної та патристичної традицій у вимірах ранньомодерної прагматики проповідницького тексту. Знаковим доповненням до цієї практики стала книга ректора Києво-Могилянської колегії о. Йоаникія Галятівсько-

го «Ключ розуміння» (1659) з безпрецедентною спробою кодифікації досвіду київського барокового проповідництва «Наука альбо способ зложеня казаня».

Стратегія проповідницького дискурсу

Проповідь як «сповіщення євангельського вчення про наше спасіння в живій мові перед народом» входить у церковну культуру від її апостольських початків. Стратегія проповіді визначалася Христовим благословенням апостолів: «Тож ідіть, і навчіть усі народи, хрестячи їх в Ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа, навчаючи їх зберігати все те, що Я вам заповів» (Мт 28,19-20).

Західне проповідництво, активно присутнє в українській церковній дійсності XVI-XVII ст., пережило найбільш радикальну віднову в неспокійні часи пізнього середньовіччя як активний чинник плекання масової церковної свідомості, подолання ересей та забобонів. Четвертий Латеранський собор (1215) запровадив навіть посаду постійного проповідника при єпископських кафедрах (...) Залучення української церковної спільноти до широкомасштабної церковної полеміки, безперечно, складало істотний чинник трансформації проповідницької культури, вимушеної орієнтуватися на потребу формування у вірних свідомості своєї конфесійної тотожності.

Зміна стратегій проповідницької культури Заходу була кодифікована Тридентським собором (1545-1563), діяння якого включали рекомендації стосовно обов'язку проповідування єпископами, часу проповідування, змісту проповіді тощо (...)

Запровадження у Київській Церкві нової культури проповідування пов'язане з діяльністю свт. Петра Могили. Проф. Костянтин Біда стверджує досить прямолінійно: «Відкривши дорогу культурним і літературним впливам Заходу та побудувавши систему навчання в Києво-Могилянській Академії на західних взірцях, Петро Могила започаткував новий період в українському ораторському жанрі... Могила дав перший взірець ораторства нового типу у своїй проповіді «Крест Христа Спа-

сителя і кожного чоловіка», з 1632 р., увівши до неї, згідно з новим літературним кодексом, композиційний поділ на такі частини, як ексордіум, наррація і конклюдія» (з лат. вступ, розповідь і висновок — ред.)

Етноконфесійні парадигми риторичного дискурсу

(...) Історики нашого письменства з другої половини XIX ст. накладають на риторичну дійсність кін. XVI-поч. XVII ст. схему зміни «греко-слов'янського» типу проповіді на «латинсько-польський», часом надміру різко протиставляючи обидва типи проповідництва. За цією схемою, ораторська культура Києво-Могилянської колегії виглядає лише закріпленням зміни етноконфесійних парадигм у проповідницькій традиції Київської православної митрополії (...) Концептуальна похибка в протиставленні «греко-слов'янського» та «латино-польського» типу проповіді впливає з його анахронічної природи. Ораторська спадщина Отців Церкви, як і духовність аскетів Єгипту, Синаю, Палестини, сягає часів пізньої античності й раннього середньовіччя, пов'язана з відповідними типами культури й художніми стилями та має універсальний, загальнохристиянський характер. Їх рецепція на слов'янському Сході Європи навряд чи перевершує рівень знайомства зі спадщиною Отців академічного богослов'я Заходу. Центри видання й популяризації творів Отців також виникають спершу на Заході, зокрема у Венеції. І нові, потридентські екзегетика й герменевтика, зберігали пріоритетну роль латинських Учителів Церкви. Вони досить широко залучають і досвід олександрійського, антіохійського, каппадокійського богослов'я (...)

Діалогічний характер культури бароко викликав, зокрема, помітну трансформацію стосунків західної, латинської та східної, візантійської традицій на різних рівнях релігійного життя, в тому числі й у навчальному служінні Церкви. Якості, охоплювані звичайно назвою «латино-польського» проповідництва, зосереджуються у вимірах контрреформаційної риторичної культури з властивими їй схильністю до екзальтації та широкого використання

суто естетичних і психологічних прийомів емоційного впливу на реципієнта. Але саме це спонукає т.зв. «латинсько-польське проповідництво» до нового прочитання духовного досвіду Оригена, св. Івана Золота, кападокійських Отців.

(...) Риторичний дискурс прагне внести внутрішню впорядкованість у комунікативні стосунки в межах християнської спільноти. Розуміння вимірів цієї спільноти та її місця у вселенській Церкві багато в чому визначає семіотичні параметри барокової проповіді. Дискурсивне оформлення кон-

фесійної ідентичності відбувається в бароковому казодійстві за посередництвом мови потриденської, контрреформаційної еклезіології, що поставила під сумнів остаточність розколу 1054 р. й прагнула подолати антиномічність ренесансного гуманізму та сувору безкомпромісність середньовіччя.

Діалог західної та східної християнської цивілізації на терені України продукує тексти, стилістика яких варіюється в межах однієї семіотичної системи, що прагне подолати партикулярність київського відгалуження ві-

зантійської традиції задля опанування універсальної мови благовісткування ранньомодерної доби. І еклезіологічний вимір унійних пошуків у Бересті, і нові спроби витлумачити ідею помісності Київської Церкви в оточенні свт. Петра Могили, і педагогіка Києво-Могилянської колегії, і риторична культура киево-чернігівського богословського середовища XVII ст. можуть розглядатися нами в загальному контексті опанування цієї нової мови (...)

*Ігор Ісіченко, архієпископ
Харківсько-Полтавський УАПЦ*

Радіо «Воскресіння»

Релігійно-інформаційні та культурологічні програми

Вінниця	УКХ	71,69
Ковель	УКХ	66,02
Дніпропетровськ	УКХ	68,36
Кривий Ріг	УКХ	71,63
Донецьк	УКХ	69,77
Маріуполь	УКХ	67,34
Ужгород	УКХ	69,53
Хуст	УКХ	70,04
Запоріжжя	УКХ	70,73
Івано-Франківськ	УКХ	71,24
Київ	ДХ	0,207
Київ	УКХ	68,51
Кіровоград	УКХ	66,98
Керч	УКХ	71,66
Севастополь	УКХ	67,25
Сімферополь	УКХ	66,68
Львів	УКХ	67,04
Миколаїв	УКХ	69,8
Первомайськ	УКХ	69,92
Котовськ	УКХ	67,25
Одеса	УКХ	70,52
Красногорівка	УКХ	66,08
Рівне (Антопіль)	УКХ	66,73
Тростянець	УКХ	68,75
Шостка	УКХ	65,93
Тернопіль (Лозова)	УКХ	69,83
Ізюм	УКХ	72,08
Харків	УКХ	67,13
Херсон	УКХ	71,9
Волочиськ	УКХ	68,72
Кульчіївці (Кам.-Подільський)	УКХ	70,76
Хмельницький	УКХ	67,7
Черкаси	УКХ	72,2
Чернівці	УКХ	69,26
Прилуки	УКХ	71
Чернігів	УКХ	69,47

Перша програма Українського радіо (Всеукраїнська ретрансляційна мережа проводового мовлення)

понеділок	21.30 – 21.50 год.
вівторок	21.30 – 21.50 год.
четвер	22.30 – 22.50 год.
п'ятниця	22.30 – 22.50 год.

На УКХ

Львівська радіотрансляційна мережа

Львів - 67,04 МГц

середа 18:40; субота 17:45; неділя 8:10

Слухайте нас в мережі Internet:

<http://www.rr.lviv.ua>

№10 (359)
31 жовтня 2005 р.

Агенція Релігійної Інформації

Передплатний індекс – 33879